3

DORMI SECVRE:
Vel
CYNOSVRA PROFESSORVM
AC STVDIOSORVM ELOQVENTIÆ:

in qua

Viginti Themata Oratoria,

NON SOLVM STVDIOSIS, SED & Professoribus eloquentiæ ac pietatis veræ amantibus, utilissima & pernecessaria,

Studio & industria,

D. MATTHÆI TIMPII SS. Theol. Licent. Rectoris Collegii Dett. apud Monast. proponuntur.

Cum INDICE *rerum atq; verborum locupleti.*

PARS TERTIA.

Fab. Quintilianus.

Magnos modica quoq; eloquentia parit fructus.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud IODOCVM KALCOVIVM,
ANNO M, DC. L.
Cum speciali Privilegio S. Cæs. Majest.

AD STVDIOSAM JUVENTVTEM.

Gite optimarum artium & linguarum ſtudioſiſſimi Adoleſcentes, qui umbratilibus ac ſcholaſticis μελέτῃς ad ſerias actiones vos præparatis: nolite artis Rhetorices præceptis velut Syrenum ſcopulis ſic affixi adhæreſcere, ut nullo loco numeroque ſtyli exercitationes habeatis, ac de lauta rerum præclararum comparanda ſupellectile minimè ſoliciti ſitis. Hoc agite, ut orationem non ſolùm verbis concinnam, venuſtam, ornatam; ſed rebus etiam, & ſententiis bonis inſtructam, eruditam, ſapientem adferatis. Quid enim eſt *Eloquentia? copioſè,*

sè teste Cicerone *loquens sapientia.* Quis Oratoris gravi nomine dignus? Qui, Crasso si credimus, quæcunque res inciderit, quæ dictione explicanda, non modò compositè, ornatè, memoriter, & cum quadam actionis dignitate, verùm etiam prudenter dicere potest. Quodnam ejusdem officium? ut doceat, ut delectet, ut moveat: quorum nihil præstabit, si aridam, jeiunam, sterilem, exuccam, exanguem; non eruditam ac sapientem; non rerum ac sententiarum floribus consparsam, non doctrinæ notis illuminatam orationem protulerit. (odi inanem loquendi profluẽtiam, circulatoriam ac ventosam linguæ volubilitatem.) Quare si

ſeriò Eloquentiæ operam datis, velis remiſque, quod ajunt, contendite, ne vel naturæ ſolùm bonitate freti; quæ verborum copia ac ornatu ſuffulti; vel præceptorum, vel in arte traduntur, nuda ſcientia nixi; forum aliquando prematis, longis conſiliorum ſubſelliis vos committatis, in legationibus locisque cæteris dicendi partes ſuſcipiatis; ſed præclararum quoq; rerum cognitione vos inſtruatis.

S. AVGVST. lib. 4. de doctrin. Christian. Cap. 5.

SI ergo hæc illi, qui præcepta eloquentiæ tradiderunt, in iisdem libris, in quibus id egerunt, veritate instigante coacti sunt confiteri, veram, hoc est, supernam, *quæ à Patre luminum descendit*, sapientiam nescientes: quanto magis nos non aliter sentire debemus, qui hujus sapientiæ filii ministri sumus? Sapienter autem dicit homo tanto magis vel minus, quanto in scripturis sanctis magis minusve profecit, &c.

AVCTOR *ex Martial. lib. 9.*

Majores majora sonent, mihi, parva locuto
Sufficit, in laudem cedere cuncta DEI.

Omnibus in omnibus nemo unus adhuc placuit.

THEMATA HVIVS TERTIÆ PARTIS.

XII. *Di-*

I. Mo-

I. MONARCHIAM RELIQVIS RERVMP. GENERIBUS ESSE PRÆFERENDAM.

N EXORDIO *dices* Nemini posse esse dubium, quin Deus voluerit Ecclesiam suam ea ratione & modo gubernare, qui sit omnium optimus & utilissimus. Vide Bellarm. de Rom. Pontifice lib. 1 cap. 1.

In PROSOSTIONE, Te demonstraturum *Monarchicum* regimen optimum & utilissimum esse.

CONFIRMRTIONIS I. *Ratio ducetur ab* ANTIQVITATE: Nam hæc Reip. forma est omnium antiquissima & prima. Siquidem cùm easdem in sedes ac familias homines confluxissent, in iis, is, qui ætate antecelluit, vel naturali quodam jure imperandi auctoritatem potestatemque sibi vendicavit: *(Plato 3. de Leg.)* vel electus est; *Polyb. lib. 6* qui populo præpositus admirationi aliis erat, & facinorosos compescebat, *(Herodot. lib. 3.)* præstantes etiam viros contra populum tuebatur. *(Arist. 5. Pol. cap. 10.)* *Longè vetustiora sūt Regna, quā Resp.* Iustinus lib. 1.

II. *Ab* ÆQVITATE: quia justissima & æquissima esse *Monarchia* videtur, propterea quòd principem locum præstantissimo cuique defert, secundum illi, qui à primo proximus est: *(Isocr. in Nicocle.)* & est æquissimum, ut uni alicui excellenti viro libenter & spont cives obtemperent. *(Arist 3. Pol. cap. 9*

III. *ab* UTILITATE, *& commodis*. Nam PRIMÒ, fortiorem ac potentiorem facit Remp. (Ergo & diuturniorem ac stabiliorem) Illa enim Resp. est fortior, in qua major est civium inter se con-

junctio & conſpiratio, cùm vires conjunctæ ſeipſis diſſipatis fortiores ſint, (Virtus unita longè eſt potentior, quàm diſperſa) At major conjunctio eſt, ubi ab uno pendent omnes, quàm ubi à multis. Hinc ex quatuor potentiſſimis Imperiis tria (*Aſſyriorum, Perſarum, & Græcorum*) ſub Regibus creverunt. Et, licet *Romanum* ſub populari dominatu crevit, tamen in maximis rerum perturbationibus ſine Dictatore (id eſt, Rege ad tempus conſtituto) conſervari non potuit, & multo magis poſtea ſub Auguſto Monarcha floruit. SECUNDÒ, cùm cives uni parent, facilè pax inter eos conſervatur: idem ſentiunt, idem volunt, idem ſequuntur omnes. Si autem multi multitudinem regant, & alius aliud imperet, in varia ſtudia populum ſcindi neceſſe erit: quod tunc minimè poteſt accidere, cum unus duntaxat eſt cum Imperio. Hinc apud Romanos ſub Regibus raræ admodum inter cives diſſenſiones erant: exactis autem Regibus, cùm per annuos Magiſtrat9 Reſp. gereretur, rarus ille annus fuit, in quo non contéderent patritii cum plebeiis, ac tandem eò uſq; civiles contentiones progreſſæ ſunt, ut ſuis quodámodo manio9 potentiſſima illa Reſp. interierit. Et nunquam majori ac diuturniore pace Romana civitas uſa eſt, quàm ſub imperio Auguſti, qui prim9 Romæ ſtabilem Monarchiam inſtituit.

TERTIÒ facit ut Reſp. minus caſibus & mutationi ſit obnoxia. Chriſtus ait: (Matt 12.) *Omne regnum in ſe diviſum deſolabitur.* At difficiliùs dividi poteſt *Monarchia*, quam ulla alia forma regiminis. Nam id minùs facile dividitur, quod eſt magis unum: magis autem unum eſt ipſum ſimplex (naturaliter & per ſe) unum, quàm multitudo (per ſe multa) conſpirans in unum. Igitur *Monarchia*, quæ pendet ab uno, minus facilè ſcindi deſtruive poteſt, quam *Ariſtocratia*, vel *Democratia*, quæ pen-

dent

dent à multitudine conspirante in unum. Hinc *Monarchia Assyriorum* aliquot centenis annis duravit: *Scytharum* regnum aliquot annorum millibus stetit.

IX. à Facili. Nam Primò, facilius est unum hominem bonum, quàm multos reperire. Secundò, facilius populi uni, quàm multis parebunt. Tertiò, Magistratus, qui per vices atq; ad breve tempus Remp. gerunt, prius sæpe deponere coguntur provinciam, quàm Reip. negotia planè & plenè cognoverint. Qui autem semper eodem officio funguntur, & iisdem rebus perpetuò præsunt, licet minus ingeniis valeant, longa tamẽ experientia cæteris antecellunt, cùm & à se omnia perfici oportere sciant, diligenter de singulis negotiis cogitant, Remp. ut suam, non ut alienam curant (*Isocrat, in Nicocle.*) Annui Magistratus negotia Reip. quasi aliena respiciunt. Quartò, facilius est unius viri judicio ac voluntati satisfacere; quàm operam dare, ut multis ac variis ingeniis placeas. (*ibid.*) Quintò, ubi multi sunt qui regunt, vix fieri potest, ut inde absit æmulatio, ambitio, contentio: ex quo non rarò accidit, ut alii alios impediant, atq; id efficiant, ut qui in præsentia ad clavum Reip. sedent, malè Remp. administrent, quo major ad se, cùm magistratu ipsi fungẽtur, gloria redundet. At Monarcha, quia nõ habet cui invideat, aut cum quo de gubernatione contendat, facilius omnia moderatur. Sextò: Quemadmodum in amplis familiis, ubi multis servis idem ministerium assignatur, negligenter negotia procurantur, quod unus alii provinciam communem relinquat: sic ubi sunt multi, Principes Reip. unus alium respicit, & dum unusquisq; in collegas onus rejicit, nemo satis diligentem curam adhibet Reip.

(*Segnius expediunt commissa negotia plures.*) Mo-

narcha autem, qui ſcit à ſe uno pendere omnia, cogitur nihil negligere.

V. *à* COMPARATIONE *cum aliis Rerump. formis*, quæ vim ſolidam ac ſtabilem non habent, & in quibus imperandi authoritas ac poteſtas exiguis cancellis circumſcribitur, cùm in multos, quaſi fruſtatim diviſa ac comminuta ſit, in quibus etiam vehementius odia privatim excitantur, & exercētur, cùm vincere quisque inſententia cupit, ac princeps eſſe. Adhæc cùm hoc ſpectatur, ut æqualitas ſit inter ejusdem Reip. ſocios, id conſequitur, quod iniquum eſt, ut eadem bonis & malis tribuantur, inæquales conſequantur æqualia. (*Iſocr. in Nicocle*) Adde quòd qui non perpetuis Magiſtratibus funguntur, ante privatam ad vitam redeunt, quàm publicorum negotiorum ſcientiam aliquã conſequantur, & uſu rerum erudiantur: atque ſic idem hic metuitur, quod in morbis, cùm ſæpè novi medici adhibentur. (*ibid.*) Præterea dum alii alios intuentur, multa negliguntur, magna temporis pars negotiis domeſticis tribuitur.. (*ibid.*) Et tũ rectè Reſpu. geritur, cùm neque omnibus conſilia de ea agitata vulgantur, neque in aperto agitantur: ergo vel hoc nomine *Monarchia* reliquis anteponenda, in quibus mala hæc uſu venire ſolent. (*Dion. lib.* 52.) Illuſtrabis hæc ſimili: Vt gubernatores, cùm in re nautica plures dantur, qui ſimul clavum torquere velint, etiam ſi artem gubernatricē tenent, nihilominus ſeipſos in navi dirigenda impediunt: ita etiam in reliquis Rerump. formis variaſunt impedimenta.

VI. *ab* AUCTORITATE DIVINA, quæ duobus modis oſtendit *Monarchiam* eſſe optimum regimē. PRIMO: cùm *Deus fecit ex uno* homine *omne genus humanum*, ut ait Paulus *Act.* 17. & omnes omninò pendere voluit ab uno, ſignificavit unius Principatum ſe potius approbare, quàm multorum gu-

gubernationem. SECUNDO: Cùm omnibus penè rebus insevit naturalem propensionem ad Monarchicum regimen. Hinc in qualibet domo naturaliter ad unum patremfamilias pertinet gubernatio conjugis, filiorum, servorum, rerum denique cæterarum. Quæ pulchra in mundo habentur, singularia sunt. Mundi siquidem dispositio ab uno curatore & rerum universarum Domino ac rege *Deo* gubernatur. Vnus *Sol* diei præest, *Luna* itidem est una noctis oculus: gemini soles si forent, metuendum esset, ne conflagrarent & perirēt omnia. Etiam animantia rationis expertia unius principatum expetere videntur: inter quadrupedes *Leo* dominatur, inter aues principatum *Aquila* tenet: *gruum* volatus longiores non sunt sine duce; habent *cervi* unum quem sequuntur, sunt sub rege apiculæ, quo

——— *incolumi mens omnibus una est.*

VII. *ab* EXEMPLIS. Gentes omnes regibus quondam paruerunt. Stant diu Romani Imperatores inde à Julio Cæsare, Galli inde à Pharamundo reges habent, Hispani ab Athanarico, Angli à Brithone, Poloni à Lecho, Dani à Dano, Ungari ab Attila, Boēmi à Zecho, Sueci à Magoga, Scoti à Fergusio. Etiam Græcorum, Atheniensium, Lacedæmoniorum, Sicyoniorum, Thebanorum, Corinthiorum urbes, antequam cæca imperandi cupiditate laborârunt, sub regio imperio tranquillè vixerunt, & beatè.

In PERORATIONE *ex his infers*, MONARCHIAM cæteris Rerump. formis esse præferendam, & dices, quòd licet *Aristocratia*, seu Optimatum potestas; & *Democratia*, seu multitudinis gubernatio, suis non sint privanda laudibus: tamen ideò & illos, qui alias habuerunt Reip. formas, in rebus gravissimis & maximis partim unũ Imp. partim Regem cum imperio exercitib9 præficere voluisse.

luisse. (*Isoc. in Nicocle.*) Sic habuerunt Lacedæmonii præter Ephoros suos Regem, Athenienses Sophum, Carthaginenses unum Judicem, Romani unum Dictatorem: Veneti Senatores multos, sed unum Ducem. In cæteris vero civitatibus, quæ à pluribus reguntur, unus ferè semper est à plebe nobilitat⁹ Princeps, ad quem omnia referuntur, & cuius consilio pleraq; aguntur.

II. BONOS AD MAGISTRATUM gerendum etiam invitos esse compellendos.

Vide in speculo Magist. Loc. de Ambitu, de Humilit. & de Honore.

EXORDIUM *duces à consuetudine prudentum*, qui diu multumque secum ipsi deliberare solent, gerere, nec ne, Magistratum, & aliis præesse debeant.

PROPOSITIO: Te probaturum eum, qui oblatum Magistratum respuit, ac recusat, ut recipiat, cogendum esse.

CONFIRMATIONIS I. RATIO *à consequentibus malis*. Nam si boni ac prudentes oblatos sibi honores ac Magistratus non admittant, eosdem pravi ac stolidi consequuntur (*Plato Epist. 9.*)

II. *à bonorum ac prudentum natura*. Quòd illorum ea sit natura & conditio quòd quiescere atq; obedire, quam imperare aliis malunt, nec honorũ cupidine flagrant (*Plato 1. de Rep.*)

III. *à necessitate*. Sed ut natura jubente pars una potius discrimen subire cogitur, quam totum pereat: ita Justitia flagitat, ut boni etiam periculosũ potius Magistratum gerant, quàm damnũ aliquod Resp. sentiat. (*Arist. 2. Polit. cap. 7.*) Et si Resp. instar navis æstimanda, quæ omnium opus manibus officioq; habet, idcoq; in id incumbendum non modò, ne avertatur, sed ut in portum tutissimum sese recipiat: omnium ac singulorum eò consilia, opes.

actio-

actiones dirigendæ; ut Resp. non servetur solùm, verùm etiam indies feliciter augeatur.

IV. *ab authoritate legum.* Extat enim Lex in Digestis: Si quis Magistratus in municipio creatus munere injūcto fungi detrectet, per Præsides munus agnoscere cogendus est remediis, quibus tutores quoq; solent cogi ad munus, quod injūctū est, agnoscendum: (*Digest. lib. 50. tit. 4. de muneribus & honor.*) nisi vacatio sit concessa, aut adferatur excusatio talis, quæ æquitate nitatur, ut ætatis, imbecillitatis corporis, professionis, egestatis (*Ibid, tit. 5. de vacat. & excusat. mū. & codic. l 10 tit. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53 in quibus de excusationibus munerum, de quibus muneribus nemini liceat se excusare, de iis qui ætate, vel professione se excusant, vel morbo, vel numero liberorum, vel aliis modis, agitur.*)

V. *ab Exemplis ac pœnis Magistratum, officia publica recusantium.* Bene constitutæ Resp. mulctare eos sunt solitæ, qui Magistratus & officia publica recusarunt: Athenienses capite, Romani libertate, Sparta patria. Sophænetus, quòd dux declaratus munus recusasset, decem minis mulctatus est. (*Xenoph. de Cyri minoris expedit. lib. 5.*)

In CONFUTATIONE *respondebis ex appendice quartæ Rationis Confirmationis ad exempla eorum qui delatos honores, oblata regna, dinarchias, magistratus deprecatione, aliisq; modis à se remouerunt.* T. Manlius Torquatus renunciatus Consul excusata oculorum valetudine, Centuriam illam, quæ suffragium tulerat, revocari jussit, pessimum ac periculosissimum sese exemplum dixit introductūrum, si oculis alienis Remp. administrandam susciperet, hortatus est alium magis idoneum ut eligerent. Cùm verò cuncti instarent, alium inquit, quærite, Quirites, ad quem honorem hunc transferatis. Nam si me gerere eum coëgeritis, nec ego

mores vestros ferre, nec vos meũ perpeti imperium poteritis. Itaq; suffragio denuo inito, Consules electi alii fuerunt. (*Livius l. 6. Plin. de Viris Illust. cap. 28. Valer. lib. 6. cap. 4.*

In EPILOGO hortaberis Auditores, ut oblatos Magistratus libenter in gratiam patriæ suscipiant.

III. *MELIUS ESSE PEDETENTIM, sensim, gradatim honores, Magistratus, imperia consequi, quàm subitò emergere.*

Vide in speculo Magist. signum. 136.

IN EXORDIO *dices* erecta vereque libera ingenia solere in dubium vocare: utrum melius sit illicò, an tardè, & quasi per gradus ad honores, Magistratus, imperia conscendere.

In PROPOSITIONE: Te ostensurum melius esse sensim ad honores pervenire, quàm celeriter emergere.

CONFIRMATIONIS I. ARGUMENTUM *duces à diuturnitate ac incolumitate huius modi inclarescendi, & dices*; quòd etsi illustrior & splendidior sit ille modus, quo quis subitò inclarescit actionum splẽdido, illustri, celebri initio, vel operũ primordiis splendentibus ac fulgentibus; tamen cum periculo haud exiguo idem conjunctus: hic contra, ut obscurior & tardior; ita tutior, ac diuturnior sit. (*Plut. in præceptis ger. Reip.*) Nam, ut habet sermone tritum proverbium: Subitò quod fit, etiam subitò solet perire. Et in parvis honoribus timor exiguus, in magnis timor magnus: in illis lapsus insignis reformidatur, in his metuitur: uti morbi acuti periculosiores, quàm lenti esse consueverunt. (*Arist. 5. Pol. cap. 8*)

II. *ab exemplo Naturæ*, quæ nihil illicò perfectũ producit.

III. *Ab exẽplo aliarum artium*, in quibus summa

ante

ante officia non demandantur, quam in inferioribus ac mediis data documenta fuerint. Neque in re nautica naves cataphractæ committuntur, nisi iis, qui remos ante duxerint, se exercuerint, & in celocibus, lembis, cymbis se exercuerint. Nec in bello Imperator, aut equitum Magister, aut ordinum ductor subitò quis evadit; tyro ante, & miles triarius extiterit, intermedios honores gesserit, necesse est. Et in disciplina Ecclesiastica certi semper gradus fuerunt, in quibus se exercuerunt, qui ad Sacerdotii dignitatem, aut Episcopatus contenderunt.

IV. ab authoritate & præscripto Legum Civilium, quæ jubent, ut gradatim honores deferantur, & à minoribus ad majores perveniatur. (*Digest. lib.* 4. *tit* 4.)

V. ab exemplis. Romæ non licuit facilè transcensis mediis honoribus, Tribunatu plebis, Prætura, Ædilitate, ad Consulatum statim tendere. Plutarch. refert, Tribunos plebis Fulvium & Manlium, cùm Flaminium Consulatum petentem impedire conarentur, demonstrasse, mali rem exempli esse, juvenem, nondum Reip. quasi primis sacris & mysteriis initiatum ad summum honorem contra leges prorumpere. M. Cato, perquàm obscuris parentibus ortus, gradatim ascendit, & ad summos in Rep. honores pervenit.

VI. ab Utili, quòd hæc ratio inclarescendi magis sit libera & immunis ab invidia, quæ ingens virtutum est tormentum, & ut veterum quidam dixit, Diaboli jumentum, istius, inquam, fumum flamma honorum paulatim effulgens facilè superat.

In PERORATIONE *monebis Auditores*, ut si hoc modo velint emergere, juvenes adhæreant, & sese applicent, & adjungant senibus; obscuri claris, non simpliciter, sed ob virtutem; indocti, doctis;

infirmi, potentibus; ut eorum authoritate crescat, & velut radices in Rep. agant. Quemadmodum enim hederæ solæ relictæ in altũ non evehuntur, validas autem celsasq; arbores amplexæ una crescunt, & attolluntur: ita adolescentes ad honores ac dignitates ascendunt, cùm doctis, claris, prudentibus, magnis viris sese adjungunt. (*Plut. in gerenda Reip præc.*) Ita magnus factus est Cato, cùm Q. Fabio Maximo adhæsit: L. Lucullus illustris evasit, cum L. Lucullum coluit: Gabriam secutus Phocion, nomen est magnum adeptus.

IV. FOEMINAS AD GUBERNATIONES ac Magistratus non esse admittendas.

Fœminas à Magist. arcendas.

IN EXORDIO *fateberis*, quòd sint inventæ, & adhuc inveniantur non paucæ fœminæ, præclarè instructæ & paratæ ab ingenio, prudentia, doctrina, animi magnitudine, & gravissimis in negotiis etiam quædam ab hominibus laudatissimis in consilium sint adhibitæ.

Contra muliebre imperium.

In PROPOSITIONE *dices*, Te tamen probaturum, Fœminas à gubernatione ac imperio esse excludendas.

CONFIRMATIONIS I. RATIO, *ab authoritate Divina*. Nam Lex Divina jubet fœminas subesse, non imperare viris. *Genes.* 1. 1. *Pet.* 3. *ad Ephes.* 5. *ad Coloss.* 3. *I. ad Corinth.* 11.

II. à Lege Naturæ, qua magis ad imperandum est aptum quod est masculum, quàm quod est fœmineum (*Arist.* 1 *Polit. cap.* 8.) Viris enim dedit prudentiam, animi magnitudinem, robur, vim imperandi: mulieribus ademit, aut saltem imbecillam, languidam, imperfectam concessit. (*ibid.*) instruxit dolis fœminarum pectus, sed vim negavit, ne inexpugnabiles essent (*Plat.* 7. *de Leg.*) Adhæc, qui fœminæ aliquid committit, idem facit, ac si in foro denunciaret voce præconũ omnibus (*Stob. ser.* 27.)

III. à

III. à Turpi: Nam multa virilia munera sunt fœminarum sexui ac pudori contraria: Magistratus enim publica est persona, & palam ac publicè sui facere copiam debet: at est contra muliebrem pudicitiam, eas hominum consortiis interesse. Fœminæ est manere domi, tolerare colo vitam, famulas ad lumina longo exercere penso, ut *Virgil.* 8. *Æneid.* requirit.

IV à petulantia & insolentia muliebris sexus. Quò enim fœminæ magis ob naturæ imbecillitatem animorum sunt motibus obnoxiæ, eò, quoties legum frænos licentia perruperunt, longius progrediuntur, difficilius revocantur: ad modestiam vix unquam redeunt: quippe morborum ac remediorum juxta impatientes. Quòd si quæ inter eas fortiores videntur, eò magis sunt periculosæ, quòd vehementiores impetus habeant. Adhæc, quantò quisque sui minorem fiduciam habet, tantò facilius aliorum dicta & facta ad suam contumeliam accipit, vehementius irascitur, ægrius pacatur, immoderatius vindictam exercet, & velut contemptum sui ulciscitur. Hæc omnia quàm sint Magistratum gerentibus adversa, nemo ignorat.

V. Ab Exemplis fœminarum, quæ ad gubernacula admotæ malè rem gesserunt: Athalia crudelis fuit & injusta. Cleopatra libidinosa, & sanguinolenta. Semiamira Heliogabili mater meretricio more vixit, turpia cuncta exercens in aula: undè cautum fuit, ne unquam mulier Senatum ingrederetur, utque inferis caput ejus dicaretur, devoveturq; per quem factum istud esset. (*Æl. Lamp. in Heliogab.*) Alexandro Imp. atque adeò Imperio Romano toti mater Mammæa nocuit plurimum, cum domi eum retinuit, muliebri pavore & charitate filii nimia, suadens alios potius periculis exponeret, quàm ipse in acie consisteret. (*Herodian. in Alexand.*)

VI. Ite-

VI. Iterum à turpi. Nimis servum servitium est mulierib. obedire, & ubi hæ impetant non modò à libertate, sed etiam servitute homines degenerant (*Tacit. de moribus German.*) Hinc Deus quoties nominis sui hostes ulturum sese minitatur, fœminarum imperiis eos subditos fore minitatur, quasi malorum omnium extremũ illud sit. (*Isa.* 8.)

In Epilogo *hortaberis Auditores*, ut prudentes fœminas debito quidem honore afficiant, sed nullas, quantulacunque etiam sit copia virorum, ad rerum administrationem admittant, seu sibi præficiant.

V. NON EXCLUDENDOS PRORSUS esse ab honoribus ac Magistratu novos, aut obscuro loco natos.

IN Exordio *fateberis*, in Magistratibus committendis, & officiis mandandis ad genus respiciendum, seu familiæ rationem habendam esse, cùm non solum præclarus ac magnificus thesaurus sit liberorum, parentum virtus, nobilitas & gloria, si ea homines non abutantur: sed insit quoq; in illa vis admirabilis, & occulta propagandę ac in stirpē derivandæ virtutis. (*Plato in Menexeno, Plut. de lib. educ.*) Hinc qui antiquo à semine bonorum genus ducunt, nihil esse turpius arbitrantur, quàm parentum & majorum gloriam dilapidare, & occasionem laudis quærere non ex seipso, sed majorum gloria. Norunt enim etiam levia delicta in nobilibus observari: quemadmodum majori sunt dedecori verrucæ in facie, quàm nævi aliis in membris, quæ teguntur. (*Plut. de gerend. Rep.*) Præterea splendor ac majestas singularis Reip. accedit, cùm ad gubernacula nobiles sedent, in quibus singularis virtus ac generis splendor lucet. (*Arist.* 3. *Polit. c.* 8.) Itaque apud Spartanos, Athenienses, Corinthios, more receptum fuit, ut penes notas familias, & qui-

quidem nobiles regiæ dignitates, officia publica alia essent (*Herod.l.5. Pausan.lib.1. Strabo lib.8.*)

In PROPOSITIONE *dices*, quod licet hæc rectè sese habeant, tamen certum tibi sit probare non excludendos prorsus ab honoribus esse homines obscuros ac novos.

CONFIRMATIONIS I. RATIO *ab Exemplis*. SAUL patris sui asinas amissas quærens, Rex ungitur: DAVID pascēs oves. (*1.Reg.10.&16.*) Cùm AMASIS apud Ægyptios pauper & obscurus ad regium culmen pervenisset, eoque nomine contemneretur à suis, ex aureo vase, quod turpes ad usus servierat, Jovis simulachrum confecit, confectumque collocavit in urbis eminentissimo loco. Quod cum religiosissimè coleretur, simulachrum ex eo conflatum esse dixit, in quo prius pedes Ægyptii lavabant, nunc autem religiosissimè coli: idem sibi contingere, qui prius plebeius, nunc eorum Rex esset. (*Herod.lib.2.*) Cùm Iphicrati, patre sutore nato, generis ab Harmodio obscuritas objiceretur, *Meum*, respondit, *à me ipso genus initium sumit, tuum autem in te desinit.* (*Plut.*) TULLUS HOSTILIUS pastor, quartus Romanorum Rex est creatus. (*Liv. lib.1.*) L. TARQUINIUS PRISCUS, mercatoris filius, Romæ quintus Rex est factus (*Ibid.*) Servius Tullius, ancillæ filius, rectè & laudabiliter Romæ imperium gubernavit. (*Ibid.*) TERENTIUS VARRO, Lanii filius, Consul Romæ factus est. (*Val.Max.l.3.*) M. PORTIUS CATO ignobili loco ignobilis ortus, optimus & Senator, & Imperator, & Orator est habitus. (*Plut.*) C. MARIUS loco humili obscuroq; natus septies Romæ Consul est factus. (*Idem*) M. TULLIUS homo novus, in consulatu multis aliis prælatus, *Pater Patriæ* dictus est. (*Idem & ipse 2. Agrar. & pro Sylla.*) AUGUSTI Imp. proavus Restio, avus argentarius fuit (*Suet.*) DIOCLETIANUS scribæ filius (*Pomp. Lætus, Aurel. Vict.*) GALERIUS

MAXI-

MAXIMIANUS, parentibus agrariis prognatus, pastor primum armentorum fuit. (*Cuspin.*) BAMBA ab aratro ad principatum evectus, & in Regem Hispaniarum electus est. (*Ritius lib. 2. Regum Hisp.*) PRÆMISLAUS rusticus Bohemorum Rex factus est. (*Cromer. lib. 2.*) PIASTUS, agricultura & mellificio vitam sustentans, Polonorum sceptrum obtinuit, (*Ibid.*)

II. à more Dei: is enim suscitat *à terra inopem & de stercore* erigit *pauperem*. (Psal 112.) JOSEPHUM è carcere evehit ad honores & dignitates: (*Gen.* 41.) GEDEONEM frumenta purgantē, (*Iudic.* 6.) DANIELEM captivum, (*Dan* 8.) MARDOCHEUM contemptum, & ad mortem condemnatum (*Esther.* 10.)

III. ab iis, quæ in Magistratu legendo spectanda sunt: maximè enim in eo virtutis habēda est ratio: (*Plato in Menexeno.*) neque tam homines, quàm hominum actiones considerandæ sunt.

IV. à commodis, Cum etiam tenuioris conditionis homines promovētur, oritur amor & benevolentia civium in Magistratus, & excitatur virtutis studium, & diligentia in rebus peragendis.

V. ab incommodis. Qui præter genus nihil habent, non virtute præditi, nec doctrina tincti sunt ad gubernacula adhibiti, nō plus prosunt, quàm obsoniorum fumus inanis ad corpus nutriendum prodest, qui tantùm nares provocat.

VI. à παρεκβάσει (digressione) filiorum magnorum virorum, (Heroum filii noxæ, seu παρέκβασιν faciunt, hoc est, deficiunt) Multi enim sunt degeneres, qui generosissimarum imaginū decus, in aliquod dedecus devolvunt, & lucem à majoribus acceptā in tenebras convertunt. (*Valer. lib. 3.*) Fiunt autem digressiones tales, vel indulgenti educatione apud parentes, qui φιλοστοργία ardentiori utuntur, vel institutione negligenti apud publicis negotiis occupatos. (*Plut. de educ. lib.*)

In

In EPILOGO *dices*, iis qui solis reb⁹ gestis ac meritis majorum ac parentum suorum freti honores ac officia petunt, respondendum esse quod Antigonus II. adolescenti cuidam respondit, qui patris fortis, ipse non fortis, stipendium petiit: ἀντ' ἀνδραγαθίας ἀλλ' οὐκ ἀνδραγαθίας ἐτέρου: non ob patrias, sed proprias cuiusque viri virtutes mercedem ac munera dare soleo. *(Plut. in Apoph.)* cùm verò veteris prosapiæ multarumq; imaginum homines in obscuris virtutem despiciunt; dicendum quod apud Salustium Marius dicit: tales semetipsos ac majores suos despicere, quibus etiam ex virtute aliquando nobilitas cœpit. *(In bell. Iugurth.)*

VI. MAIORES MAGISTRATVS NON debere esse annuos atq; ambulatorios, ut minores, sed perpetuos.

IN EXORDIO *fateberis*, minores magistratus debere esse annuos & mutabiles, ne ad fastum, ac tentandas res novas extollantur; & ut honores non paucis, sed plurimis civibus pro suis meritis tribuantur; atq; ita invidia tollatur, & seditionum ac discordiarum fibræ evellantur.

In PROPOSITIONE: Te probaturum majores magistratus debere esse perpetuos.

CONFIRMATIONIS I. RATIO *ab incommodis mutabilis Magistratus*: PRIMÒ, quia omnis in Rep. mutatio solet esse perniciosa: & ut in corpore victus ratio mutata parum prodest, ita Magistratuum in Rep. mutatio nequaquam eidem commodat: cùm à Magistratibus novis nova consilia, novæ leges, nova rerum omnium facies ad Remp. soleat promanare. *(Arist. 2 Polit. c. 6.)* SECUNDÒ, annui Magistratus, ac pauco tempore circumscripti hoc habent, ut cùm quis aliquid in his didicerit, prius decedat, quàm ejus exhibere specimen possit. *(Dio. lib. 52.)*

II. à

II. à commodis perpetui Magistratus : PRIMÒ : Qui iisdem rebus perpetuò præsunt, etiamsi minus ingenio valeant, longa tamen experientia cæteris antecellunt. SECUNDÒ : Ita subditis melius consulitur. Vnde Tiberius Imperat. cùm amici quererentur, illum potestates & imperia perpetua fecisse, respondit : Hirudines, quæ multò sanguine hausto rumpuntur, quiescere; recentium morsus acerrimos esse : sic novos Magistratus quidquid sanguinis est & medullarum summa aviditate haurire, ut veteri proverbio dicitur,

Non parcit populo regnum breve.

III. à Necessitate. Nam cum authoritate ac majestate imperare non potest, qui se brevi privatum fore metuit : majestate verò imperandi ac dignitate detracta, Magistratui quis parebit? quis metu contineri poterit? quis imperata exequetur? Sin potestas perpetua erit, & cùm dignitate imperabitur. & cum obse[illegible]uio parebitur : nec Magistratui metuendum e[illegible]t, ne aliquando privatorum contumelias, aut improborum calumnias ferre cogatur.

IV. ab Exemplis : Deus ipse Magistratus ac Judices perpetuos constituit; eosdem sua in Rep. Plato requirit.

In EPILOGO *monebis Auditores*, ut bonos Magistratus non temere mutent.

VII. MELIVS PVBLICE, ET IN Scholis, quàm privatim juventutem institui.

IN EXORDIO *docebis* ex Speculo meo Magistratuum (*sign.59.*) quàm utilis & necessaria sit pia juventutis educatio, & institutio.

In PROPOSITIONE *dices*, te ostensurum melius publicè, quàm privatim institutionem hanc adhiberi.

CON-

CONFIRMAT. I. RATIO, *ab incommodis privatæ institutionis*; quod liberi domi corrumpantur adulatione famulorum, negligentia patrum, indulgentia matrum, oscitantia pædagogorum, conversatione cum improbis. (*Quintil. lib. 1. Instit. cap. 2.*)

II. à commodis publicæ institutionis. Nam PRIMÒ, inter educationis formas excellentior, & constantior est, quæ consistit in Sapientia & consensu totius civitatis, quam quæ ab unius alicuius judicio pendet, ideoque crebrò mutatur. SECUNDÒ, semper anteponendum est lumen tenebris, maximè iis, qui non sibi ac Musis suis, quod ajunt, canere, sed in luce aliquando, splendore ac gloria vivere, in hominum oculis habitare, forum vel Cathedram premere, atque consulere exoptant. TERTIÒ, paratur in scholis publicis prudentia. QUARTÒ, prodest in iis multum æmulatio, commodant laudationes, emolumenti plurimum adferunt vituperationes. QUINTÒ, authoritas conciliatur: ita olim Medicis, satis erat dicere, se Alexandriæ studiis operam dedisse. SEXTÒ, amicitia etiam contrahitur firma & constans, neque quicquam sanctius est, quàm iisdem artibus imbui, iisdem sacris initiati. SEPTIMÒ, confert publica institutio ad modestiam, privatim verò instituti, quia cum nemine se comparant, solos sese sapere, alios tanquam umbras volitare arbitrantur. (*Quintil. lib. 1. Instit. cap. 2.*) OCTAVÒ, prodest eo nomine, ut qualis sit doctrina, quæ traditur, appareat; ne adolescentes decipiantur. Quæ caussa Imperatores movit, ut ab ostentatione vulgari amoveri juberent, qui magistrorum sibi nomina usurpantes, in cellulis Collectos undecunque discipulos circumferrè consueverunt. (*Lib. 11. Cod. lib. 13.*)

III. ab Exemplis. Lycurgus publicè informa-

tionem voluit fieri, imò ita aſſuefecit cives ſuos, ut nec vellent, nec ſcirent, privatim vivere, ſed apum more ad Rempub. ſemper eſſent conglobati. *Plut. in Lycurgo Xenoph. in Rep. Spart. Ariſt. 3. Pol. cap. 1.*) & paſſim Imperatores conſtituerunt Academias, easque privilegiis, & immunitatibus donârunt.

XVIII. LICITVM ESSE CHRISTIANO cauſas in foro agere, ſeu judicio experiri.

IN EXORDIO *dices*, neminem ferè tam ſecunda & ad voluntatem fluente fortuna uti, qui non vel ſuo, vel ſuorum nomine jure res experiri, ſeu lites atque controverſias ſuas judicibus dirimendas committere neceſſe habeat.

In PROPOSITIONE, Te eos, qui Chriſto nomen dederunt, coram Judice contendere poſſe oſtenſurum.

CONFIRMATIONIS I. RATIO, *ab authore ſeu cauſa efficiente judiciorum*, quæ Deus ipſe inſtituit, & eorum miniſtros voluit eſſe Judices. (*Gen. 8. Exod. 18. Deut. 1. 2. Par. 19. Sap. 6. Rom. 13.*)

II. ab exemplu. PRIMÒ *Chriſti*: cùm enim à ſervo Pontificio cæderetur, eum vituperavit. SECUNDÒ *Pauli*, qui in Actis (*Actor. 25.*) ad Cæſarem provocavit.

III. ab utili: Quia Reip. firmamentum in juris æquabilitate & integritate judiciorum conſiſtit. (*Demoſt. in orat.* περὶ συντάξεως.) Et utile eſt accuſatores multos in civitate eſſe, ut metu audacia contineatur. (*Cic. pro S. Roſcio.*

IV. à Neceſſario: Si enim Leges ſunt neceſſariæ, & ſine his nec domus ulla, nec civitas, nec gens ſtare poteſt: (*Cic. 3. de Leg.*) etiam Judices erunt neceſſarii, qui Legum interpretes ſunt, (*Cic. pro Cluent.*)

Cluent.) & easdem in effectum producunt. (*Iustin. in Const* 10061.)

In CONFUTATIONE *franges argumenta, quæ in negantem partem adferri possunt*. Ac PRIMÒ quidem respondebis ad dictum Christi, quo jubemur non resistere malo, & obvertere alteram maxillam ei, unam qui percusserit. (*Matth.* 5.) Dices abusum hoc dicto etiam esse Julianum Apostatam, cùm Christianis querelas de injuriis illatis moventibus respondit, Christi amorem esse τὰ κακοπαθεῖν, injurias perferre. (*Ammianus Marcell. lib.* 22.) Sed dictum hoc ultionem privatam prohibere asseres, & velle, ut potiùs à judicio desistamus, quam Christianam Charitatem violemus, & temerè lites moveamus. SECUNDÒ, ad id, quod Apostolus (1. *ad Corinth.* 6.) reprehendit Corinthios, quod inter ipsos sint judicia, respondebis, Apostolum non damnare judicia; sed in Corinthiis reprehendere, quod sint contentiosi, & causas apud gentiles & infideles agant. TERTIÒ, ad id, quod nemo non sic ratiocinatur: Deus per improbos & injuriosos nos exercet, ergo his judicio occurrere non licet, ne divinæ voluntati resistere videamur, ad hoc, inquam, dices: Non, quia Deus, per improbos, suos exercet, idcirco improbitas non punienda. Et ut Deus aliquando morbos immittit, non tamen prohibet, quo minus medicis & pharmacis utamur: ita & judicia ac media legitima idem vult adhiberi, cùm injuria ab aliis afficimur.

Injuriæ judiciis legitimis sunt tollendæ.

In PERORATIONE *monebis Auditores*, ut quemadmodum antequam bellum moveatur, omnia prius experiri sapientem decet; ita operam velint dare, quò per arbitros controversiæ componantur, cum per eos quàm primùm & minima cum molestia res transigatur. (*Cic. pro Quinctio.*) & hoc humanius ac tutius sit: si verò

id obtinere non possint; tum demum summo jure experiantur. Addes quod judicia non in dirimendis duntaxat controversiis; verum etiam maleficiis puniendis sint occupata: *(Cic. pro Cacinna.)* ideoq; nequaquam esse contemnenda.

IX. LEGES REP. NON ESSE tollendas.

IN EXORDIO *dices*, malis sudes in oculis, & exosas esse bonas Leges.

In PROPOSITIONE, Te eas in Rep. esse necessarias probaturum.

CONFIRMATIONIS I. RATIO, *ab Etymologia nominis Græci*, Νόμ⊗: dicitur enim ἀπὸ τοῦ νέμειν à tribuendo, quod unicuique suum tribuat.

II. ab utili vel effectis Legum. Nam PRIMÒ frænant & coërcent, tanquam vincula Reipub. hominum cupiditates. *(Plat. de Leg.)* SECUNDÒ, non solum sunt potentum frænum, sed & auxilium infirmorum *(Cassiod.)* TERTIÒ, sunt Magistratibus quasi murus adversus vulgi importunitatem, dum impediunt mala, ne oriantur? & corrigunt, ac evellunt, quæ irrepserunt. *(Leo Imp. in Prooemio Novell. Constit.)* QUARTÒ, sunt quasi oculi, atque adeò anima & spiritus Reip. *(Leo Imp. Const. 19.)* & regulæ justorum & injustorum, *(Lib. 1. Digest. tit. 3.)* imperantes honesta, prohibentes contraria. *(Cic. 11. Philip.)*

III. à causa efficiente præstantissima. Est enim Lex ordinatio & donum Dei è divino mentis sacrario in sapientum animos profecta. *(Demosth: contra Aristogit.)* Quod etiam Ethnicorum Legumlatores sunt fassi. Nam Minias Rex Ægypti, qui omnium primus illis leges tulit, harum authorem Mercurium constituit, Minos in Creta Jovem, Lycurgus Apol-

Apollinem, Zamolxis Vestam, Numa Nympham Ægeriam.

IV. à fine, qui est virtus, (*Plato lib. 3. de legib.*) ne quis improbè & iniquè vivat, & ut, punitis iis, qui jus violarunt, meliores alii evadant (*Demosth. adversus Aristogit.*) Illustrabis hoc simili: Quemadmodum magistri in scholis pueris iis, qui scribendi nondum facultate valent, lineas calamo subjiciunt, & exemplar exhibent, ut ex illarum linearum ductu suas pueri literas conforment: ita Resp. sub certa Legum formula unumquemque vivere civium cogit. (*Plato in Protag.*) Adhæc factæ sunt Leges, ut maneat vita nostra beata & quieta. (*Cic. 2. de Legib.*) Dum enim hæ conservantur, pax & concordia viget, (*Plato 1. de leg.*) bona & facultates cuiusque defenduntur. Vt enim fundus ad nos perveniat, testamento fieri alicuius potest, ut retineamus, quod nostrum est factum, sine jure civili non potest. (*Cic. pro Cæcin.*

V. à necessario. Sine legibus si vivunt homines, nihil à feris & bestiis differunt: (*Plato 9. de leg.*) sine his nulla domus, nulla civitas, nulla gens, imò nec ipse mundus consistere potest: (*Cic. 3. de Leg.*) multò minus sine his libertas manet, sed oritur servitus, ingruit bellum ac seditio. (*Dionys. Halic. lib. 7.*) Hinc legum servi sumus, ut liberi esse possimus. (*Cic. pro Cluentio.*)

VI. ab Exemplis, JUDÆI Dei Opt. Max. voluntate & jussu Legis divinæ mandata scripta ferebant in manibus & fronte, habebant in limine domus, ut harum nunquam oblivi scerentur (*Deut. 6.*) ROMANI armis & legibus se exercentes orbem terrarum suum fecerunt: & quidem armis constrinxerunt, legibus conservarunt. Nec ulla usquam vel medioc ris Resp. sine certis legibus fuit.

In CONFUTATIONE *respondebis ad objectiones, quæ contra necessitatem Legum possunt moveri.* PRIMÒ, ad id, quod Magistratus sæpè Legibus abutuntur, dices, id fieri vel imperitia, vel malitia quadam hominum; & esse omnium rerum præclararum abusum, sola virtute excepta. (*Aristot.* 7. *Rhet. cap.* 1 *Quintil. lib.* 2. *Instit. cap* 17.) SECUNDÒ, ad id, quod impii dicunt, Leges esse tyrannos hominum, dices: Legem bonam non cogere instar tyranni, sed cavere instar prudentis dominæ, ne quis malè agat. (*Plato in Protag.*) TERTIÒ, ad id, quòd afferunt, hominibus, non legibus esse obtemperandum, dices: hominibus leges anteponendas esse, cùm inter amicum & inimicum nullum faciant discrimen, coërceant cupiditates, naturam ad vitia per se pronam, regant, & ad virtutem flectant, nihilque tribuant affectibus. (*Arist.* 1. *Pol. cap.* 12. & 3. *cap.* 15. *Rhet. lib.* 1. *cap.* 1.) ubi enim sunt affectus, ibi verum pervideri non potest (*Salust. in Conjurat. Catil.*) res nequit institui consilio & cogitatione: (*Senec. Epist.* 16.) ut amatores propter amorem, oculorum sensum prementem, de forma judicare rectè non valent. (*Quintil. lib.* 6. *cap.* 3.) *Plato* interitui esse vicinam Remp. illam scribit, in qua non Magistratibus Leges, sed Legibus Magistratus imperant. (*in Critia.*) QUARTÒ, ad id, quòd dicunt, Leges nonnullas esse iniquas, respondebis, impiam constitutionem, Legis nomen non mereri. (*Cic.* 1. *de Leg.*) QUINTÒ, ad id, quod ajunt, non decretis, sed bonis moribus civitatem esse gubernandam, dices, si mores boni sunt, in legem transferri possunt, ut firmius observentur: (*Arist.* 7. *Pol. cap.* 2.) sin mali quid & injusti continent, Lege sola emendandi sunt. (*Ibid.*) Leges etiam sine moribus nihil valent.

In EPILOGO *hortaberis Auditores*; ut cogitent

tent perpetuò, quam nobis cordi debeant esse Leges.

X. CORPORA DEFVNCTORVM honestè esse sepelienda.

IN EXORDIO *referes*, nationes multas olim multam rationem sepulturæ habuisse. Nam PERSÆ canibus & avibus ante demortuos objecerunt. (*Herod.lib.*1.) INDI sepulchra multa habuerunt. (*Cal.lib.*19.*cap.*30.) PARTHI, BACTRIANI, & CASPI canibus domi ad hoc officium nutritis dilaniandos mortuos objecerunt (*Bonifin.lib.*1.*rerum Vngaricar.decad.*1.) MASSAGETÆ propinquos & cognatos suos, ubi ad multam senectutem venissent, vel aliquo casu mors visa esset appropinquare, mactatos ante, magnifico apparatu devorârunt. COLCHI defunctos suos non sepeliverunt, sed de arboribus suspenderunt.

In POSITIONE *dices*, Te ostensurum, nobis Christianis sepulturam nequaquam esse negligendam.

CONFIRMATIONIS I. RATIO, *ab Exemplis Sanctorum, qui eam non neglexerunt.* Nam ABRAHAM legitur agrum emisse pro sepultura sua & uxoris suæ, (*Gen.* 25) ibidemque post sunt sepulti Isaac, Jacob, & alii. DAVID Rex Saulem Regem & filios ejus sepelivit, (*Reg.*21.) Hierosolymis in monte Sion Davidis & aliorum Regum fuerunt sepulchra: humati ibidem sunt Salomon, Roboam, Ezechias & alii (3. *Reg.*2. 2. 11. & 14. 2. *Paralip* 32.)

II. *ab Exemplis etiam Ethnicorum.* ATHENIENSES illis, qui adversus Philippum ad Cheroniam pugnantes occubuerant, sepulchra publicè exstruxerunt (*Demosth.in Orat funebri.*)

III. ab adjuncta turpitudine neglecta sepulturæ. Nam legimus pœnæ loco à Josua captos Reges insepultos fuisse abjectos: ut & Goliathi corpus, (1.Reg.17.) Jesabelis Reginæ Achabi, (4. Regum 9.) Joachimi Judæorum Regis, (4.Reg.24.) Et in jure gravissimæ pœnæ loco habetur, non permitti ut corpora sepeliantur. (*Digest. lib. 84. tit. 24. de cadaveribus punitorum.*) David inter alias querelas etiam hanc adfert, quod tyranni servorum Domini cadavera insepulta relinquant.

IV. à fine sepulturæ multiplici, eoque honestissimo. Nam inventa est sepultura PRIMÒ, ne fœtor & horror sit vivis. (*Thom. lib. 4. Sent.*) SECUNDÒ, ut leniatur luctus eorum, qui suis sunt orbati. (*Demosth. in orat. funebri.*) TERTIÒ, ut cives alii, superstites adhuc, ad bene fortiterque rem gerendam animentur, & alacriores reddantur. (*Ibid.*) QUARTÒ, quia mortuorum corpora, dum vixerunt, fuerunt organa Spiritus Sancti. Quemadmodum ergo amicorum annulos, vestes, libros, & huius generis alia non contemnimus: ita neque mortui negligendi, aut insepulti abjicendi sunt. QUINTÒ, ob resurrectionem mortuorum. (*Thom. lib. 4. Sent.*) SEXTÒ, ut sic piam instituamus mortis & fragilitatis vitæ humanæ meditationem. (*Cæl. lib. 17. cap. 17.*)

V. à testimonio juris Civilis. Hoc enim actionem sepulchrorum violatorum instituit. (*Digest, lib. 17. tit. 12. de sepulchro violato.*)

In EPILOGO *monebis Auditores*, ut sepulturæ proximorum diligentem habeant rationem.

(*Vide P. Gretseri lib. tres de funere Christiano.*)

XI. IN-

XI. INGENUUM DEDECERE ADOlescentem, contra Magistri mandatum, aquas lavandi gratia, seu ut lavetur, ingredi.

EXORDIUM: Homines paulò prudentiores ab iis se rebus facilè abduci patiuntur, quæ cum aliqua turpitudinis labe periculoque quopiam sunt conjunctæ.

PROPOSITIO: Cùm tuos in liberalibus studiis socios ab aquarum hoc tempore ingressu cupias esse alienissimos, tibi propositum esse affirmabis, & insignem turpitudinem, & haud exigua pericula illi inesse declarare.

CONFIRMATIONIS I. RATIO *à fine vestium.* Primi parentes nostri quanto quidē tempore inditam sibi à Deo justitiam sartam tectam conservabant, nullius vestium usus ipsis serviebat: posteaquam verò sese peccato obstrinxerunt, ad aspectum suæ nuditatis verecundiam conceperunt, vestesque necessarias consuerunt, ad eandem obtegendam. Jam verò quantæ dementiæ est, hanc primorum parentum prudentiam spernere? quantæ impudentiæ vestes removere, ac nudum in aliorum se conspectum dare? *Amplificari à minori:* Apud *Ægyptios* nudatis solùm pedibus in publicum prodire nefas censebatur: *Persis* capitale fuit nudū hominem conspexisse. Quod supplicium igitur satis dignum constitueretur in Christianos, eos, qui cunctis sese integumentis evoluunt, sicq; non hominum duntaxat, sed & cœlestium Spirituum, & immortalis Dei conspectum subeunt? confer illorum Ethnicorum utilitatem cum Christianorū præstantia; & hominum, quos illi verebantur, humilitatem cum præpotentis Dei Majestate.

II. Dedecet hæc res juventutem, quòd in ea Magistrorum imperia spernantur, quæ summa religi-

one observanda forent: quia S. Paulus nos monet, ut Præpositis nostris obediamus, & authore Philone, præcipua discipulorum virtus est, Magistro obtemperare, eumque imitari. Hoc enim Præceptorum in discipulos charitas, immensique labores jure ab ipsis postulant, & requirunt. Eam obedientiam Magistris negare, quæ tanto jure debetur nequaquam liberaliter nati atque educati adolescentis esse asseres.) *Vide* Q. Curtium *de Alexandro Magno*, & Jovium *de infelici casu Friderici Imp. Germ*)

III. *ab adjuncto periculo*. Cùm fieri sæpenumerò soleat, ut vel in voragines ejusmodi balneatores incidant, vel fluminis vi abripiantur, vel spasmus ipsos invadat, sæpè etiam usu venit, ut aquis suffocentur. Cujus rei gravitatem ex eo ostendes. PRIMÒ, quòd tali nuntio parentibus, amicisq; nullus atrocior queat accidere: cùm quòd plurimi sumptus adhibiti in studia perierint; tum vel maximè quòd charissimis ipsis pignoribus sit carendũ. SECUNDÒ, quòd præsens perpetuæ damnationis periculum incurratur, dum superiorum mandata cõtumaciter spernuntur, dumq; nullum suppetit otium aliquem suorum peccatorum doloris sensum admittendi.

In CONCLUSIONE *monebis Auditores*, ut verecundiæ & pudoris memores, ad animum sæpius suum revocent, quàm id Christianis indignum sit, si ab Ethnicis honestate vincantur: quàm æquum sit audientem sese Præceptorum mandatis præbere: quantum prudentem deceat hominem periculorum occasionem declinare. Addes potius, si necessitas sit, balneis sese calidis committant, sicque periculum omne, aliquam etiam turpitudinis partem effugiant.

VII. DIVITEM ET PAVPEREM *scientia ornatos esse oportere.*

EXORDIUM *duces à rei ipsius præstantia.* Magna & incredibilis scientiæ est dignitas, & ita incredibilis, ut si Demosthenes, vel Cicero in hunc locum conscēderet, satis peritè, copiosè, & ornatè tantam excellentiam ejus nequaquam possent dicendo aperire. *Hinc benevolentiam captabis à tua & adversariorum persona, dicens:* Maximè in hac dignitate demonstranda commoveor, cùm nec ingenium, nec scientia, nec dicēdi facultas sit in me multa. Moveor etiam, cùm video tam diversa hominum ingenia, tot discrepantes & diversas sententias eorum, qui non æquè diviti ac pauperi scientiam attribuendam esse volunt. Quis enim ex vulgi multitudine diviti scientiā necessariam esse putat?

In PROPOSITIONE *dices*: Te ostensurum, divitem non minus, imò multò magis rerum cognitione debere valere, quàm pauperem.

CONFIRM. I. RATIO *à necessario.* Nisi enim quis scientias & artes excolat, naturæ humanæ repugnare judicabitur. Siquidem nihil est tam proprium hominibus à natura tributum, quàm desiderium scientiarum. Hinc Cicero 1. de Off. (*vide initium lib. 1. de Off.*) & Arist. l. 1. Metaph. c. 1. docent, omnes à natura trahi ad scientiæ cupiditatem.

II. *ab utili.* Scientia pauperibus maxima proponit præmia: apud principes viros gratiam, dignitates, opes, &c. Exemplo sint Cicero, Pythagoras, Demosthenes, & alii. Adrianus VI. Pontifex per doctrinæ excellentiam ad summi Pontificatus culmen evectus est. Dives verò multò magis præditus esse debet disciplinis, quàm pauper; quia

quia pauper privatus, dives publicus est; pauper sui tantùm curam gerit, dives multis præesse debet; pauper in ædibus manet suis, dives in curia versatur: quæ omnia dives præstare non potest, nisi ejus sermo rerum cognitione efflorescat: neq; verò ullus tam dives est, qui nõ gratiam, aut opes, aut dignitatem majorum expetat.

III. *à jucundo.* Hic enumerabis delectationem, quàm singulæ pariunt facultates.

IV. *à facultate litterarum.* In scientiis omnia sunt aperta: sunt Professores doctissimi, qui eas explanant; plures jam, quàm unquam extant libri: hominis ingenium est perspicax, & acutum, ut si illud bene regat, nõ unam solùm facultatem, sed omnes complecti perfacilè possit.

V. *ab exemplis eorum divitum, qui litteras adamarunt.* Si enim mente circumspexerimus omnem antiquitatem, apparebit præstantissima quæq; ingenia literarum studiis in primis se consecrasse, & hanc industriam olim præcipuè virorum illustriũ extitisse, adeo quòd in maximis & florentissimis imperiis complures non minus pulcerrimarũ rerum scientia, quam potentia Regni, aut Imperii magnitudine sint delectati. Quid Epaminondas ille maximus Dux Thebanorum, cum quæ patriæ gloriam natam, & extinctam simul ferunt, nonne tanto literarum studio, tanta Phi. doctrina præstitit, ut multi admirentur, unde illi, nato atq; occupato semper inter litera insignis illa malitiæ scientia esse potuerit, quæ in eo postea, ac Reipub. suæ gubernacula admoto, apparuit atq; conspecta est? PHILIPPUS MACEDO, hujus, *Epaminondæ*, summi & Philosophi & Imperatoris virtutibus eruditus, quantum disciplinis liberalibus tribuerit, clarissimè indicat quadam epistola ad Aristotelem, qui de filio sibi recens nato tantopere gratulatur, potissimum tanti Philosophi temporibus sibi conti-

gisse

gisse illum nasci, cuius magisterio eruditum speraret eum, & se patre & maximarum rerum successione dignum omnino brevi evasurum: Neq; ea patrem opinio fefellit. Nam quòd ALEXANDER rerum à se gestarũ gloria MAGNI postea cognomentum accepit, non tam id regiæ fortunæ præsidiis, quàm liberalibus disciplinis est consecutus. Quarum adeò appetens erat, & quanquam in ultimo ferè Oriente positis castris, efferarum nationum bellis undiq; distringeretur, ex animo tamen suo studiorum curam nunquam abjecerit, imò litteris ad Aristotelem scriptis dixerit, longè sibi videri præstantius doctrina, quàm opibus cæteros anteire. Idem ALEXANDER magna usus est in homines doctos liberalitate, *Eleo Pyrrhoni* millia aureorum decem dono dedit: *Xenocrati* talenta quinquagẽta muneri misit: *Onesicratum* gubernatorum præfectura ornavit. Quantus etiam bonos studiis habitus sit à PTOLOMÆIS Regibus Aegypti, documento est ingens numerus librorum ab eis vel cõquisitus, vel confectus, & millia ferè voluminum septingenta. Iam in ATHENIENSIUM Reipubl. nemo fermè unquam præfuit, nisi eruditus. Quis doctior PISISTRATO? Quis *Pericle* eloquentior, qui Athenas rexit annos quadraginta? Quòd autem longè referre existimarent Græci, à doctis ne, an ab indoctis regerentur, ipsi *septem*, qui uno tempore vocabantur *Sapientes*, indicant, quippe qui omnes, præter unum *Thaletem Milesium*, suis civitatibus præfuerunt. Agite jam qui viri rem ROMANAM gubernare sunt soliti? Quis unquam ad honores & Remp. gerendam accessit in illo imperio nudus & inermis, nulla cognitione rerum, nulla scientia ornatus? ut omittã *Scipiones, Lælios, Crassos, Antonios, Catones, Cæsares, Varrones, Nigidios, Hortensios*, & propè innumerabiles alios, an non *M. Ciceronis* domum doctorum hominum familiaritate

sem-

ſemper floruiſſe & celebratam fuiſſe legimus? Vt inſignem eruditionem Cæſarum, *Iulii, Octaviani, Germanici, Caligulæ, Claudij, Galbæ, Ottonis, Vitellii, Veſpaſiani, Titi, Hadriani, Antonini Pij*, & aliorum prætercam; nunquid *Antoninus* Imperator, *Philoſophus* cognominatus, ut erat doctiſſimꝰ, ita omnes doctos ſemper magni fecit? Tantum fuit in eo ſtudium Philoſophiæ, ut adſcitus jam in Imperatoriam dignitatem, ad domum tamen *Apollonij* penè quotidie diſcendi cauſſa, ventitaret. Tantum etiam Magiſtris ſuis honoris impendit, ut eorum aureas ſtatuas haberet in Larario, ac ſepulcra adytis, hoſtiis, floribus ſemper ornaret. Sciebat ſiquidem, non tam opibus, aut fumoſarum imaginum titulis, quàm virtute & doctrina nobilem ab ignobili diſcerni. Hinc eſt, quod eleganter *Sidonius* ait: Antiquorum Ducum dexteram non minus ſolitam ſtylum tractare, quàm gladium: quia neſcire bonas artes tunc præcipuè probro erat Nobilibus.

In CONFUTATIONE *refutabis eos, qui ſcientiam divitibus ac nobilibus non ita decoram putant, & quæres*: Si ſtudiis nolint ingenia adoleſcentium nobilium alligari, quibus tandem modis ea velint occupari? Hìc varia ſtudia enumerabis, quibus volent nobilem juventutem diſtineri, eaq; omnia reprehendes.

CONCLUSIO *continebit Apoſtrophen ad nobiles adoleſcentes*, qui ſuam nobilitatem bonis artibus ornare, & ſtudiis humanitatis, ſic dictis, quòd ex omnibus animantibus uni homini illorum cura data ſit, operam dare cœperunt, dicesque: Naturam, Deumque ipſum multis præſtantiſſimis animi, corporis, & fortunæ donis nobiles cumulaſſe, ut animum ad ſtudia appellerent, ipſosq; ſua conditione ac fortuna ad ſtudia vehementer incitari, Hanc illis neceſſitatem eſſe impoſitam, ut ſplen-

ſplendorem inſigniaque familiæ ſuæ augeant, vel certè eodem loco cõſervent: conſervabunt autem iis artibus, quibus acquiſita ſunt. Et certè ſtirpis decus abſq; litteris haudquaquam poſſunt cõſervare. Etenim non retinebunt celebrem opinionẽ, ſi in hominum cœtu & legationibus nõ melius quàm fungus aut ſaxum de rebus loquantur, ſi non juſtè officia delata adminiſtrent.

XIII. LAVS S. ANDREÆ.

IN EXORDIO *dices*, S. Andream tantis virtutum ornamentis condecoratum fuiſſe, ut prætermittendum non ſit, quin jam mortuum ſummis honorum titulis ornemus, ipſiusque nominis decus ab oblivione poſterorum liberemus.

CONFIRMATIONIS *initium petetur ab eo*, quòd cum alii viam veritatis ingredi, & Chriſti doctrinam amplecti ſpernerent, aut negligerent, ipſe tamen ſine ulla cunctatione in Chriſti diſciplinam ſeſe tradidit; ejus commendatione à S. Ioanne percepta. Primus fuiſſe legitur eorum, qui Chriſti veſtigiis inſiſtere ſunt conati, & cauſam fratri ſuo *Petro* ſingulari quodam amore ſpirituali incitatus, converſionis dedit.

Deinde exponetur, quemnam ſe, Chriſto adhuc in terris agente, & eo ſublato in cælum præbuerit, partim vitam ſuam præclarè & ſine reprehenſione inſtituendo, partim aliorum ſaluti invigilando. In vita imitatus fuit Magiſtrum ſuum, qui ſimul *cœpit*, & *docere*, & *facere*, (Act. 1) Charitas ejus ſingularis hinc apparet, quòd etiam ſciret fieri non poſſe, ut *Canaan* provinciam, quæ ſibi ſorte obvenerat, à falſo idolorum cultu ad veram Dei cognitionem ſine vitæ diſcrimine perduceret, non tamen à ſuſcepto munere animum avo-

avocavit, sed eo flagrantiori ferventioriq; studio partibus suis satisfecit, quo plures sibi difficultates imminere adverteret.

Tertiò commendabis ipsum ab inaudita animi constantia & fortitudine. Legitur Proconsulem insigni crudelitate, absque ulla trepidatione hunc in modum aggressus: *Recognosce, ô Iudex hominum, adhuc in cælis versari Iudicem: cognitum colas, & colẽdo eum, qui verus Deus est, animum à falsis diis revoces.* Constanter & intrepidè minas tyranni sprevit, magna cum fortitudine fidei suæ testimonium dedit, cùm in patibulo crucis vivus non solùm pendere tribus diebus non recusavit, sed etiam ab eo se liberari nõ permisit. Hic commenda Dei bonitatem, quòd permisit vivum Apostolum pendere, quò, viso hoc miraculo, plures & fidem, & servitutem Dei amplecterentur.

Epilogus *incitabit Auditores* ad virtutum D. Andreæ æmulationem.

XIV. CHRISTIANOS CIVILI MAgistratui subjectos esse debere.

Exordium *à caussa impulsiva*: quòd quidam Catholicæ religionis hostes perfricta fronte & impudenti sudore publicè docere & scriptis edere audeant, Christianos civili Magistratui non esse subjectos, sed esse omnes Reges & Sacerdotes.

Propositio: Proinde te probaturum omninò eos civili Magistratui obedientiam debere.

Confirmationis I. Ratio *à causa & authore Magistratus* qui est Deus: *omnis enim potestas à Deo est*, ut docui fusè *in Spec. Mag.* signo. 139.

II. ab officio hominis Christiani, Quod est, Christum audire, & mandata ejus exequi: at Christus disertè præcipit, ut *Cæsari* demus, *quæ sunt Cæsaris*, & ipse *didrachma* dedit pro se & Petro, & Magi-

stratui

ſtratui obedientiam præſtitit. Dedit, inquam, *didrachma*, ut nemini eſſet ſcandalo, quamvis ſoli alienigeius ſolutione tenerentur. *Amplifica hac collatione imparium*: Quòd ſi Chriſtus & diſcipuli ejus hoc imperarunt, & obſervarunt, cùm Magiſtratus civilis adhuc Ethnicus erat, & idololatriæ crimine contaminatus: quanto magis nunc ei obtemperabimus, cùm ipſe fidei lumine illuſtratus eſt?

III. *à pari*: Quemadmodum parentes nobis honorandi ſunt, ſic & Magiſtratus: nam & hi in quarto decalogi præcepto nomine parentum intelliguntur

IV. *Ab utili*: qui Magiſtratui ſe ſubmittunt, eis indicto præcepto quarto divina promittitur benedictio.

V *à contrario*: præfracti ſibi damnationem acquirunt.

In COMPARATIONE *dices*, quoſdam malè in depravatum ſenſum urgere illud 1. Petr. 2. *Vos genus electum, regale Sacerdotium*, cùm eodem in capite, non longè poſt dicatur: *Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ*. Unde patet, Petrum nequaquam ita eos Reges & Sacerdotes ſtatuere, ut nulli magiſtratui ſubſint: ſed ſpirituales potius; ut ſe ac ſuos affectus regant.

In CONCLUSIONE *cohortaberis Chriſtianos*, ut libenter Magiſtratum ſuum agnoſcant, & debito honore afficiant.

XV. DE GRATITUDINE.

IN EXRDIO *dices*: Crebrò iis de rebus apud ingenuarum artium ſtudioſos ſermonem eſſe habendum, quæ hominum Deique immortalis benevolentiam nobis fauoremque concilient.

In PROPOSITIONE. Cùm igitur inter alias

virtutes vel maximè hoc faciat *Gratitudo*, te Auditores ad ejus studium incitaturum.

CONFIRMATIO *docebit*, esse colendam *Gratitudinem*, seu gratam animi benevolentiam erga bene de nobis aut nostris meritos esse declarandam.

Gratitudo reliquas virtutes cũctas lõgo post se intervallo relinquit. Nota cur hoc sæculo liberalitas min⁹ exerceatur. Gratitudo producit ac procreat virtutes reliquas.

I. RATIO *ab effectu*, quòd nusquam liberalitas se libentius exerit; quàm ubi gratitudo est. Atque hæ virtutes societatem hominum magis conservant, quàm ulla Legum vincula. Nam quæ potest stabilior esse Civitas, quàm ubi certatim alii benè mereri, alii parem persolvere gratiam contẽdunt? ibi nulla discordia animos dissipat; sed omnia læta, omnia serena & tranquilla sunt. Cicero pro Plancio probat, quòd virtus hæc non solùm maxima verùm etiam virtutum aliarum omnium mater sit, cùm ex ea, veluti fonte quodam, virtutes aliæ egregiæ manent ac profluant: *Pietas*, quæ est voluntas grata in parentes: *Bonitas*, quâ patriæ beneficiorum memores, multi de eadem bene merentur: *Sanctitas & Religio*, qua Deo gratiæ persolvuntur, acceptorum beneficiorum colitur memoria. Etenim qui sunt qui religionem colunt, pietati student, Deum venerantur, ejusdem in se atque genus humanum totum beneficia agnoscunt, eidemq; meritam, vel memori saltem mente persolvere gratiam conantur? *Grati.* Vnde orationes ac preces? unde Hymni? unde sacrificia? unde templa? unde in his anathemata? nonne à *Gratitudine* hæc cuncta profluunt? Qui sunt, parentes qui amant, iisdem in omnibus, nisi divinis mandatis contrarium quid, atque turpe imperaverint, obtemperant? qui grata mente eorundem promerita agnoscunt? qui & vitam, & nomen, & familiam, & educationem, & hæreditatem, & multa bona alia his esse accepta ferenda intelligunt?

gunt? *Grati.* Qui boni ſunt cives, & cùm togæ ac pacis, tum belli armorumque tempore de patria mereri egregiè ſtudent? qui eandem communis parentis loco habent, inque eius incolumitate ſuam conſiſtere ſalutem arbitrantur? *Grati.* Nunquam certè pro Romana Rep. ſeſe *Decii* devoviſſent, pugnaſſent pro ea *Horatij*, matronæ direpta monilia collo certatim ad bellum ſubminiſtraſſent, *Spardanus Leonides* cum trecentis ad Thermopylas pugnaſſet, alia alii viri fortes præſtitiſſent, niſi gratitudinem patriæ ſeſe ſuæ debere putaſſent.

Alexandri Magni in Parmenionē Clytum Philotam ingratitudo, cæteras virtutes ejus deformavit.

II. *ab effectu contrarii.* Nam ingratitudo amicitiam, rem omnium jucundiſſimam atque utiliſſimam corrumpit, ac deſtruit, cùm amicorum proprium ſit, bene non modò velle, verùm etiam facere, ac propterea inter ingratos & immemores eſſe amicitia nequeat. *Vel*: Ingratitudo vitia in ſe omnia complectitur. Nam ubi hæc dominatur, ibi nulla pietas, nulla religio, nulla amicitia conſtare poteſt: quibus ſublatis, nihil in rerum natura, quod magnopere expetẽdum ſit, manebit. Vnde veriſſimum illud: Dixeris maledicta cuncta, cum ingratum hominem dixeris. Amicitia nihil in hac vita aut eſt jucundius, aut neceſſarium magis, cùm nullæ ſint tam ad fortunam res fluentes, vel etiam opes tantæ, quæ ſine amicorum conſiſtere officiis poſſint: nihil in adverſis fructuoſius reperiatur, quàm habere, in quorum quaſi ſinum noſtras curas & ærumnas effundamus, qui que eſſe tum ſolatio, tum auxilio nobis queant. Hæc autem ſublata gratia eſſe ſalua diuturnaque non poteſt. Corde, animo, viribus hoc præſtandum, quod prodeſſe atq commodare amico videtur. Hinc Theognidis illud laudatur: Ne mihi vir ſit lingua amicus, ſed magis reipſa, & utroq; modo

do profit: tum manibus commodet, tum opibus. Neque inter pocula verbis meam mentem oblectet, sed opere præstet, si quid possit bonum. *Illustrabis hac exemplo Macedonum*, qui gravissimam legem adversus ingratos sanciverunt, propterea quod viderent, propter ingratitudinis vitium multos à benefaciendi studio alienari, & suam benignitatem in alios claudere, cùm in malè gratos incidissent. (*Vide libellum* Gyraldi *de ingratitudine.*

III. *Ab argumentis; quibus Cicero in Orat, pro Plancio, post dicta duo priora argumenta, est usus.*

PRIMÒ: Educatores, magistri, præceptores, locus etiam mutus, ubi quis est altus, aut doctus, nobis est acceptus, grataque cum recordatione in mente versatur. SECUNDÒ: Grati animi memoria hominis est propria: quia nihil tam hominis est proprium, quàm beneficio aut etiam significatione cuiusdam benevolentiæ alligari, & quò quisque est magis erecto, excelso, liberali animo præditus, eò majori studio bene de aliis mereri, memorem atque gratum exhibere sese conatur. TERTIÒ: Nihil est tam vel inhumanum, vel immane ac ferum, quàm indignum aut subservictum beneficio videri, seu ἀχαριστίας vitio laborare. Quot sunt, quibus non præceptores modò atque educatores sunt in amore, verùm etiam Academiæ illæ, & loci muti, in quibus aut alti, aut informati aliquando fuerunt, jucunda cum recordatione in mente versantur? Qui quantum sit beneficium rectè ineunte ab ætate educari, doctrina tingi, salutaribus imbui præceptis, honestis moribus expoliri considerant; qui *Alexandrum Magnum* parentis loco *Aristotelem* habuisse, hunc *Platonis* nomini aram atque statuam consecrasse, *Augustum Cæsarem* propter unicum præceptorem

Arri-

Arrium Philosophum *Alexandrini* pepercisse nôrunt.

IV. *Ab exemplo eorum*, qui hanc virtutem tanti fecerunt, ut erga bruta animalia eam declarare minimè dubitârint. *Romani* propter Capitolium conservatum, anseribus publicè cibaria constituerunt: & iidem corvum illum, imperante Tiberio, exequiis ac funere dignum honestè judicarunt, qui cives manè salutare erat solitus, lapidibus hominem eum obruerunt, à quo interfectus ille fuerat. *Athenienses* mulos, qui magno labore ad Hecatompylas opus fecerant, immunes à laboribꝰ reddiderunt.

V. *Ab exemplo belluarum*, quæ ingratitudinem oderunt, & gratitudinis exempla nobis præbent. Nam & de Ciconiis erga parentes senio confectos gratis, multa naturæ Speculatores referunt: & in Urbe Sextia *Aquilam* virgini cuidam pro educatione aves captas attulisse: *Leonem* erga Androdum gratum extitisse. *Canem* quendam dominum suum Titum Sabinum neque in carcere, neque post in flumine deseruisse Historici referunt.

VI. *à rebus inanimis*, in quibus nobis gratitudinis exempla proposita sunt. Nam multo plus agri fertiles afferunt, quàm acceperunt: fabæ ac lupinum fœcundum solum reddunt, non exhauriunt. (*Cic.1.de.Offic.*)

VII. *à pœnis ingratorum.* Sacræ litteræ non recessurum à domo ingrati malum affirmant, ejusdẽ fidem tanquam hyemalem glaciem perituram docent (*Sap.16.vers.29.*) pœnas alias illis minantur, qui neque mente, neque memoria beneficia accepta colunt.

VIII. *à Testimoniis Philosophorum, Historicorum, Oratorum.* PLATO, 1. *de Repub. ex Simonide ait*, justitiam esse verum dicere, & ab aliis accepta red-

reddere, & hoc requirit, ut si quis gratias referre nequeat, saltem beneficia laudet. 4. *de Legib.* prima atque augustissima esse officia indicat, debita iis persolvere, qui benè de nobis meriti sunt. ARISTOTELES 5. *Ethic. cap.* 8. docet, bene meritis gratia nisi referatur, rerum communicationem officiorumque veluti mutationem tolli, ac propterea Gratiarum templum in propatulo urbis loco constitutum censet, ut, quòd gratiæ proprium remuneratio esset, ei, qui beneficium dederat, beneficium referretur: hic rursus alterum beneficio provocaret. *Lib.* 1. *Rhet. cap.* 11. inter jucunda recenset, & dare, & accipere beneficium. PLUTARCHUS *in libello quo decet maximè cum Principibus philosophandum, ait*: nihil esse tam ferax gaudii, atq; gratiam & nihil Diis homines gratius agere, quàm si parentibus, alumnisque suis veteres super novis fœneratas gratias benignè alacriterque persolvant. XENOPHON laudat *Agesilaum* Regem, quòd non solùm injustum esse judicarit, non referre gratias; sed etiam si is, qui plus posset, non majores quoque gratias referret. DHEMOSTHENES *orat, adversus Leptinem ait*, maximum Rerump. præsidium tolli, si gratiæ referendæ studium atque institutum vetus tollatur. CICERO 1. *de Offic.* nullum esse officium referenda gratia majus scribit, & si in eos, quos speramus nobis profuturos, non dubitamus officia conferre, longè hoc faciendum magis in eos esse statuit, qui jam profuerunt. SENECA *Libro de beneficiis* 2. *cap.* 24. nihil magis præstandum esse censet, quàm, ut memoria nobis meritorum hæreat. *cap.* 25. verbis efficiendum, vel etiam solo nutu, ait, ut remunerationis spes aliqua appareat. *cap.* 32. nondum eum, qui animo benignissimo beneficium accepit, officium consummasse suum docet, nisi & altera pars red-

den-

dendi accesserit: quemadmodum in lusu est aliquid pilam scitè diligenterque excipere; sed non bonus lusor dicitur, nisi qui aptè & expeditè remisit, quam acceperat, *Lib.3.cap.1.* de ingratis etiam ipsos queri ingratos: & ingratos esse, qui beneficium accepisse se negant, quod acceperunt; qui dissimulant, qui non reddunt: pessimos verò qui obliti sunt.

In EPILOGO *hortaberis Auditores*, ut, cum Sacra Scriptura, unà cum Philosophis, &c. grati animi benevolentiam atque remunerationem requirat, & huius exempla egregia non in hominibus modò, sed & in bestiis, & rebus inanimis conspiciantur, & sine hac virtus nulla consistere queat, & ἀχαριστία nihil sit turpius, nihil Gratitudine velint habere antiquius, & memores esse illius, quod est apud PLAUTVM: *Si bonis quid fit boni, idem & gratum & grave esse consuevit, eò quod animum illi gratum habent, semperq; servos se esse arbitrantur, donec gratias aut egerint, aut retulerint.* & illius AUGUSTINI epist. 5. ad Marcellinum: *Quid melius & animo geramus, & ore promamus, & calamo explanemus, quam Deo gratias? hoc nil dici brevius nec audiri lætius, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest.*

XVI. DE SACRORVM HOminum Cœlibatu.

EXORDIUM: Quòd si vos illorum ex numero mortalium existimarem, Viri Ecclesiastici, quos depingit apud Ezech. *cap.33.* Deus in hunc modum: *Et tu fili,* &c. ex hac, inquam, cohorte hominum si vos putarem, frustra labor dicendi à me susceptus hodie videretur: sed quando consensu publico tam densi huc convenistis,

ſpes mihi permagna eſt oborta, fore, ut in voluntates optimas, veluti pingues cultosque agros, Verbi divini inſpergatur ſemen.

Propositio: Expoſiturus ſum theſaurum cujusdam abſconditi in agro Eccleſiaſtico, imò pretioſiſſimæ margaritæ, aut, ſi mavultis, præſtantiſſimi monilis dignitatem, cujus amore ebrii prope innumeri, mares fœminæ, juvenes, ſenes, infimi, ſummi, res cæteras pro viliſſimis habuerunt, quòd illius beneficio, quaſi Dii quidam, inter homines eminerent, tantumque antecederent aliis, quantum terræ cælum, mortalibus immortalia, caducis æterna antecedunt. Cujus rei ut abeſſent alia, hoc indicium habere clariſſimum, quòd Chriſtus Opt. Max. veſtri ordinis Dux & Princeps, *in quo theſauri omnes ſapientiæ & ſcientiæ ſunt reconditi*, è cælo venturus ad humanæ vitæ cõtubernium, hoc ante omnia ſingulari ſtudio curaque dilexit monile, perque annorum 33. ſpatia ſuomet in corpore religioſiſſimè circumtulit, ac porrò in futurum omnibus ſæculis habiturus. Theſaurus ille abſconditus, illa gemma, illud monile, de quo ſpondebam me dicturum, eſt ſacrorum hominum Ordinisque Eccleſiaſtici Cœlibatus, res profectò adeò excellens & admiranda, ut de ea jam olim Spiritus ipſe, qui eſt auctor inſtitutorque caſtimoniæ, dixerit: *Omnis ponderatio non eſt digna continentis animæ*, &c. (Syr. 26.) Et: *Incorruptio facit proximum eſſe Deo:* (Sap. 6.)

Partitio: Vt autem per incerta non vagetur oratio, explicabo *primò* originem ac dignitatem Eccleſiaſtici cœlibatus; *deinde* cauſa indictæ ſacris hominibus continentiæ; *poſtremò* rationes, quibus conſervari illibata caſtitas poſſit. Quod dum facio, quæſo obteſtorque vos per Chriſtum, ut exigui temporis audientiam præſtetis.

Con-

CONFIRMATIONIS I. PARS. D. Paulus Hebræos suos (*cap. 7.*) docturus, quantum veteri umbratibiliq; Testamento novum antestaret, dixit: *Translato Sacerdotio, necesse est & legis translationem fieri. Christum tanto melius sortitum esse ministerium, quanto melioris Testamenti Mediator esset, omniaque facienda secundum exemplar, quod ostensum fuerat*: significans futurum, ut quemadmodum in Judæorum gente à capite suo Aarone Sacerdotum Levitarumque ordo formam disciplinæ acceperat; ita apud Christianos, quotquot sacras occupaturi functiones essent, à Christo, Pastorum Principe & Sacerdote *secundum ordinem Melchisedech*, rationem vivendi sumerent, utq;, quod ex Lege isti faciebant, ut in spem generis educarent sobolem: hoc jure ac more novo Sors Domini, hoc est, Clerus Christianus intermitteret: quia Magistrum Ducemque imitaretur, qui non è Virgine modò Aalma, id est, castitatis tenacissima, editus, baptizatusque à Joanne Virgine erat, & inter Apostolos Virginem Evangelistam omnium arctissimè semper coluerat, colendamque à suis adeò inculcârat, ut omnes in Collegium Apostolorum adscripti, aut essent Virgines, aut certè, post susceptũ Apostolatum, mariti ab uxoribus intacti. Sciebat enim vinum novum mittendum in novos utres, justitiamque Cleri Christiani plus quam Pharisæorum ac Scribarum abundare debere, munusque illorum, qui perlaturi essent per Orbem terrarum mysterium à sæculo absconditum, animarumque piscatores ac venatores futuri, longè maximum gravissimumque fore, ac eam ob causam luce honestissima virtutum exornatos esse oportere. Nihil autem sic commendare Doctores ad multitudinem, quàm si fama castitatis videantur eximii: quod etiam multis ante sæculis magnus ille sapiens prædixerat exclamando: *O quàm pulchra est* *Sap. 4.*

Tertull. Illi-eron.

casta generatio cum claritate! &c. Qua in oratione hominum castorum familiæ duo tribuit, pulchritudinem & claritatem, quod in eo statu nescio quod non decorum modò, atque formosum; sed divinum quoque eluceat, ut non incommodè cœlibes vocârit Carthaginensium Martyr & Pontifex florem Ecclesiastici germinis, illustriorem portionem gregis Christi, &c. Certè qui carnem suam possident in castitate & sanctificatione, illi cœlestis vitæ speciem jam nunc in corpore suo ostendunt, Angelisque, vel Christi testimonio, sunt conditione persimiles. Vnde Sanctus Cyprianus Cœlibes sic alloquitur: *Quod futuri sumus, vos jam esse cœpistis,* &c. Etiam olim Esaias continentium Evangelicorum dignitatem (*c.56.v.3.*) sic vaticinatus est: *Non dicat Eunuchus,* &c. De Judith: *Tu gloria,* &c. Nec in solis aut Christianis, aut Hebræis hæc extitit de castitate existimatio: sed apud *Romanos* quoque rerum dominos tanti fuit, ut Imperatores, Consulesq;, quorum se fascibus submiserat Orbis terrarum, cùm triumphantes Vrbem inveherentur, occurrentib⁹ fortè Virginibus Vestalibus, submissis fascibus de via cederent: in nocte Ethnica enim videbant, plùs quàm humanum sapere eos, qui cognatas humano generi voluptates aspernarentur, adeò ut Cato illos vitam Deorum agere diceret, qui essent sine uxore. Menander: *Conclave virtutum est continentia.* & alius: *Res pulchra est corpus castum, & sine conjuge vita.* (Augustus ingens congiarium iis, quorum habebat exploratam pudicitiam, donare solebat, *Dio.*)

Quare cùm intelligerent optimi majores vitam salutemque dignitatis Ecclesiasticæ in Cœlibatu verti, cogitarentque quàm indignum esset eos, quos jusserat Deus portare crucem, & sequi Christum, quasi effœminatos milites, abjecto scuto,

adfusum & calathum confidere; scirent etiam Leonis illius rugientis, qui *circumit, quærens quem devoret*, in continentibus, id est, escis electis, captandis infinitam diligentiam: vix dici potest, quàm acriter Clerum excitaverint ad tuendum Cœlibatus honorem. Hinc illa Apostoli parænesis ad suum Titum: *In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, & in integritate.* Quæ autem esset ea integritas paulò antè exposuerat, quòd oporteret Episcopum esse continentem ab uxore, si quam habuisset ante initiationem. Quæ autem causa est Episcopi, eadem est Cleri reliqui, ut disertè docent Apostoli interpretes, Cyprianus cœlesti visione se admonitum testatur, ut sacros ministros à contubernio fœminarum ad singularem vitam revocaret. Patres cæteri, si labasset majestas continentiæ, bone Deus; quanta contentione coërcebant Sacerdotes uxorios? Cùm sub Imperium Constantini filiorumque per Episcoporum negligentem vigiliam obrepsisset in Clerum mos, ut ob procurationem rei domesticæ mulierculas in familiam acciperent, ex eaque re pessima in populum manarent exempla, Sanct. Hieronymus cum stomacho exclamavit: (*Epist. 22.*) *Vnde in Ecclesiam Agapetarum pestis introiit? &c.* Synodus autem Nicæna *Canone 3.* in eius culpæ affines graviter fulminavit. In eadem vestigia Synodi Nicænæ ingressa Concilia alia sunt non pauca. Wormatiense, omnis occasionis amputandæ causa, etiam matrum, sororumq; convictum vetuit. Ac ne rei saluberrimæ, ob insitā intra viscera cupidinem, caperet aliquando Clerū oblivio, nihil ferè crebrius in suis libris Patres, quàm continentiæ morem curamque inculcarint. Sanct. Hieronymus contra uxoriorum Clericorum tubicen Vigilantium quomodo intonet, quis igne-

ignorat? &c. Quòd si olim Clerici, neque Conciliorum decretis, neq; Patrum monitis obtemperavissent, tum publica fiebant exempla.

II. PARS. Transeo ad *causas* imperati Clero Cœlibatus, quas quidem longè maximas justissimasq; habuit Ecclesia. PRIMA CAUSA. Nam cum Sacerdotum peculiare sit munus, non taurorum hircorumq; sanguinem; sed victimam quotidie incruentam, Agnumque immaculatum, qui tollit peccata mundi, offerendo, Deum hominibus conciliare, necesse profectò est, quod ait Chrysostomus, ut penè comparem Angelis habeant puritatem: eam verò inesse matrimonio, nedum concubinatui, quis sanæ mentis dixerit? cùm ne sapientiæ quidem uxorique simul vacare se posse Cicero affirmet, & Hebræorum populo Legem accepturo mandarit Moyses, ut ad dies aliquot non appropinquarent uxoribus, (*Exod.* 19. *v* 15.) neque Propositionis panes esurienti magnopere Davidi, nisi à fœminæ contactu mundo, dare voluerit Abimelech. Ad hæc ipsi Sacerdotes ministraturi in Tabernaculo, vices obire suas secubando coacti fuerunt: solenniterque Ethnici vocem ante sacrificia hanc emiserunt:

——— *Procul, procul este profani:*

imò ipse Deus ait: (*Exod.* 19. *v.* 22.) *Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum sanctificentur, ne percutiat eos.* Et: (*Levit.* 10. *v.* 3.) *Sanctificabor in iis, qui appropinquant mihi, &c.* Et: (*Matth.* 7.) *Nolite sanctum dare canibus, nec margaritas projicere porcis.* Quam ergò obnoxios se faciunt iræ cœlesti, qui eundem illum, quem verebatur Propheta Esaias nũcupare, quòd diceret se virum pollutum labiis, non appellare modo, sed & manibus pertractare impuris audent; iisdemq; labiis (ut dicebat Sanctus Bernardus) osculari Filium Virginis, quibus paulò ante osculati erant labia meretricis. Oportebat certè

cos

eos meminisse supplicium filiorum Aaron, qui quòd ignem alienum (qualis certè est amor impurus) offerre tentassent, voraci repente flamma sunt absumpti: pœnam item filiorum Heli, quorum peccatum Scriptura vocat grande, quod inquinatissimis manibus sacra contrectassent: & Ozæ repentinam mortem, quia paulo irreligiosius Arcam attigisset: Balthazaris denique Regis horribilem exitum, quod sanctiora Templi vasa temerè in concubinarum triclinium inferenda curâsset. SECUNDA. Jam verò alterum esse Cleri officium, oratione assidua instare, & meditari in Lege Domini die ac nocte, nemo nescit, qui APOSTOLI libavit Epistolas: cum qua functione commercium mulierum male congruit. Postulat enim precandi meditandique studium mentem vacuam ac tranquillam, ut iis calceamenta ponantur affectuum, quod adituro ad se Moysi Deus mandabat. Qui autem alligati sunt fœminis, illi & sunt divisi, & usque adeò serviunt carni, ægrè ut sui compotes esse possint: & necessarium putavit Div. Paulus (1. *Cor.* 7.) admonere conjuges; saltem ut jejunii orationisque causa rem uxoriam intermitterent: unde sic rationatur Sanct. Hieronymus: *Apostolus voluit, &c.* igitur perpetuus est à Clero colendus Cœlibatus, præcipuè cùm inter orandum cor sibi dari Dominus, & effundi in conspectu suo animam velit; & fornicatio cor auferat, demergatque in profundum vitiorum. TERTIA. Ad hæc docendi provinciam scitis demandatam Clero: *Labia enim Sacerdotis custodient scientiam.* Hinc autem muneri magnum impedimentum adfert incontinentia. Qua enim fronte cohortari ad castitatem viduas, virgines invitare ad pudicitiam, permovere ad temperantiam conjuges posset is, qui laborat ipse voluptatis infamia, nec de se cum Apostolo affir-

mare

mare valet: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Proinde mihi non videtur Ezechiel, dum uxor vixit, veram habuisse populum commovendi παῤῥησίαν, quæ simulac est mortua, demum apertum sibi os, nec amplius se tacuisse ipse fatetur. Qua etiam de causa prohibitos quondam sponsos puto, ne bellatum exirent; Josue verò, qui in Promissionis terram induxit populum, (uti & faciunt doctrina sanâ Sacerdotes,) nunquam uxorem duxisset, quòd omnis, qui agone versatur, ab omnibus sese abstineat. Et si recolatis memoriâ, ad unũ omnes, qui lucem Evangelii in provincias primi intulerunt, cognoscetis eos adeò eximios extitisse castitatis amarores, ut ejus virtutis lætissimo fulgore barbararum immaniumque gentium animos sibi devinxerint. Exempla vobis dare possem ex omni historia penè infinita, & de hac ipsa Westphalia optimè meritos Presbyteros, Ludgerum, Ansgarium, Svvibertum, Evvaldos; sed unũ illud *Francisci Xaverii* (Orientis Indiæ Apostoli) sit instar omnium, cuius ea fuit castitas, &c. Mitto jam quòd mulierculärum amoribus irretiti Doctores populi quæstui studeant: quòd difficillimum sit sine jurgiis litibusque versari cum fœminis, ut sapienter dixerit ille Comicus: *Qui non litigat, cælebs est*; & tamen servum Christi non oporteat litigare: quòd item sui plerumque juris esse desinant mulierosi, fiantq; mancipia mediastinarum ancillarum, quæ, ut ait Cicero, leges imponant, jubeãt, netent, quod videtur, ut nihil imperantibus negari possit, nihil recusare audeãt; si poscunt, dandum; si vocant, veniendum; si ejiciant abeundũ; si minentur, expavescendum: qua ex re dici non potest, quantũ de fide & authoritate Doctoris detrahatur. QUARTA. Quartum illud est, quòd, cùm charitas Pastorum summa esse in oves debeat, longeq; magis diligẽdi sint filii spirituales, quàm

quàm carnales, præcipuaq; habenda sit ratio egentium, si liberis ipsi dent operam, tùm certè partem amoris primam collaturi sint in filios, adeoq; pro eorum re augenda facturi dicturiq; omnia, (thesaurizant enim libentissimè filiis patres;) minus etiam de grege concredito, pauperibusq;, quàm si vel ex infima plebe essent, cogitaturi: imo omnium avarissimi futuri. Cùm enim Legibus ab quæstuosa negoriatione arceantur, quid, obsecro, magis conaturi sunt, quam ut opes ex rerum sacrarum nundinatione, per fas nefasque corrodant, ut patrimonium Christi, non Mariæ, sed militibus, hoc est, perditissimis ferè liberis: obveniat. Timeant Clerici, timeant Magistri Ecclesiæ, qui in terris res sanctas, quas possident, tam iniquè gerũt, atque in usus suæ superbiæ atque luxuriæ victum pauperum consumere non verentur. O miserandam Ecclesiam talibus concreditam paranymphis! an verò Salvatori animarum gravior ulla potest esse persecutio? Nemo dicat: At molestum est, sine hærede discedere. Audite antiquissimum Tertullianum, qui ait: Heredes servus Dei, hæredes desiderabit, qui semetipsum de sæculo exhæredavit? de posteriori tempore cogitabit Christianus; cui crastinum non est? Ad summam, ut desint reliqua, hoc tamen commendare nobis continentiam debet; quòd nihil æquè authoritatem labefactet, quàm si eodem fœminarum jugo teneatur Clerus, quo multitudo; sitque uti populus, ita & Sacerdos. Circumspicite enim mihi Græciam ex eo tempore, quo uxorium Clerum habere cœpit, (ab annis 800.) quem unum de innumeris, Sacerdotem maritum sanctum, quem eximiæ notæ Clericum extulit? an non populum inter, Ordinemque sacrum eiusmodi chaos est subnatum, ut fermè sine delectu errores quosvis excogitârint, nec ante finis esset,

quàm

quam impura colluvies Sacerdotum impuram familiam, cum Græcis ferè omnibus, in miserrimam Turcarum servitutem compelleret? Et in hac ipsa Germania, cùm sub HENRICO Cæsare passim de nuptiis cogitarent Sacerdotes, an non tanta extitit mysterium contemptio, ut plerisque in locis Sacramenta è turba profana homines administraret, ut nisi nascentem flammam Episcopi acerrimis oppressissent imperiis, conclamatum de Religione fuerit? Nec tamen me præterit, quod domesticarum curarum prætextu complures, excusent fœminarum contubernia. Quid autem Clericis responderit olim S. Chrysostomus in simili causa, animadvertite: *An dices*, inquit, *mulierem oportet arcam & vestem custodire, sternere lectum, incendere ignem? Et quantò melius hoc frater, & facilius procuraret? natura enim fortior est muliere vir, &c.*

III. PARS. Sed incensi, ut spero, jam pulcherrimi & jucundissimi Cœlibatus cupiditate, rationem eum tuendi à me ad extremum reposcitis. DUORUM itaq; GENERUM RATIONES, ad Cœlibatum exactè retinendum potentissimæ mihi occurrunt. PRIMA. Inter eas principem statuo, *Sincerum erga Christum amorem*. Amanti enim Christum castitas adeò est facilis, ut magnus ille Paulus exclamare non vereatur, (*ad Roman*. 8.) *Quis nos separabit, &c.* An verò turpe non est, potuisse Judæos amore Legis impelli ab Esdra, ut uxores alienigenas, susceptosque ex iis liberos ab sese dimitterent; (1. *Esdra* 10.) ac propter spem potiundæ Rachelis Patriarcha JACOB complures annos incredibiles exhausit molestias: Nos verò ob amorem JESU, qui *nimia charitate, cùm inimici essemus, dilexit nos, & tradidit, &c.* unius mulierculæ discessum molestè feremus? Nonne verendum, ne surgant in die Judicii, magno numero Idololatræ, ac nos condemnent, qui, quod esuriebant nescio quam gloriolam, libi-

dinem

dinem studiosissimè fugiebant: Nonne *Alexander Magnus* filias Darii captivas, exquisitissimâ formâ virgines, ne quidem voluit adire, nedum intueri? nonne idem dixit, se Persicas puellas praeterire tanquam statuas? *Scipio* invitatus ad mulierem visendam, respondit, indignum esse, ut domitor Hispaniae à foemina domaretur. In Graecia quoque permulti ob famam Olympici triumphi adolescentes usum Veneris sibi funditus cum Platonis admiratione interdixerunt. Ut nostra attingam, candidas illas nascentis Ecclesiae rosulas, *Teclam, Caeciliam, Agatham*, aliasque intueamini Virgines: Conjuges item spectate, *Ioseph, Mariam*, etiam Reges, &c. qui vel inter matrimonii curas casti illibatique ab uxorum complexu constantissimè perdurarunt. Quid enim has ad pudicitiam impulit? Amor Christi: neque amor modò, sed etiam voluptas quaedam ac dulcedo, quam è Coelibatu percipiebant. Solet enim jucunditas comes esse castitatis, ut proinde non malè cecinerit David: (*Psalm.* 44.) *adducentur Regi virgines, &c.* Salutem uni Augustino, ante Baptismum in concubinatus naufragio miserrimè jactato, credite, qui inquit: (8. *lib. Confess.*) *Putabam me miserum fore, si foemina privarer amplexu, &c.* At si nec satis praesidii in hac amoris dulcedinisque arce putatis, certam vobis ob oculos ponite injuriam, quae per libidinem Christo nostro Salvatori irrogatur, quam tanti fecit Apostolus, ut expostulando dixerit: (1. *ad Corinth.* 6. *v.* 15.) *Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? &c.* Nam si Heliodorus audacem contactum sanctioris scrinii acerbissima flagellatione Angelorum luit, quas poenas existimatis subituros, qui dotatum ratione, sacratumque Christo domicilium in tur-

pissimum lupanar convertunt? nam, ut pergit Paulus: *Qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur.* SECUNDA. Secundum illud jam occurrit longè saluberrimum impudicitiæ antidotum, ut cum animis vestris reputetis illos cruciatus, quos sine numero ad mortem usque, pro nobis pertulit in corpore suo Christus. Quanquam sit alienum, non dico ab Ecclesiastico homine, sed à quovis Christiano, ut, cum Ducem Imperatoremq; suum videat vinculis, sputo, colaphis, sentib⁹, cruce, deformatum à vertice capitis ad pedum plantum, velut nihilominus in pluma ac rosa veneream militare militiam. Quòd quidem ita indignum putabat Vrias, ut invitat⁹ à Davide ab excubiis vigiliisq; nocturnis ad molliorem cultum corporis, ingenuè respõderit (2. *Reg.* 11. *v.* 11.) *Arca, &c.* TERTIA. Multum etiam juvare vos poterit, si Deum ubique præsentem, Beatosque Spiritus vestrarum actionum esse speculatores cogitetis: hoc enim est sollicitè ambulare cum Domino suo, cuius oculi contemplantur in omni loco bonos & malos. Quæ cogitatio tanti fuit apud castissimam Susannam, ut, cùm incorrupta à scelestissimis senibus in eo periculo versaretur, ut aut pudor, aut vita esset amittenda, hanc denique consilii sui fecerit summam: *Melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Dei,* (Dan. 13.)

QUARTA. Postremus aries ad debellandam libidinem validissimus est, ut & pœnas eorum meditemur, qui sese hoc vitio inquinarunt, & prẽmia castorum prospiciamus. Quis vestrûm nescit illud PAULI: *Fornicarios, & adulteros judicabit Deus?* (*Heb.* 13.) *& illud* APOSTOLI Virginis: *Fornicatorum pars erit in stagno ardenti igne? &c.* (*Apocal.* 21. *vers.* 8.) Nam si belluam ac brutam bestiam arcere potest à contactu pabuli, etiamsi fame dirissima exti-

extimuletur, & fermè conficiatur, plagarum metus; an non infra pecudes censendi sunt, qui tam brevi illecebra ignem sibi perpetuum, fletum sempiternum, ac stridorem dentium mercantur? De mercede pudicorum sic Sanct. Hieronymus ad nobilissimæ stirpis Virginem Eustochium: *Egredere, quæso, paulisper de carcere, &c.* Taceo hic scandala, quæ à mulierosis Ecclesiasticis accipit vulgus: rem profectò gravissimam, quamque ita detestatus est Christus, ut judicaret satius fore, suspensa de *colle mola asinaria* mergi *in profundum maris*, quàm alteri dare causam offensionis. (*Matt.* 18) Et Christi optimus imitator Paulus: *Si esca Scandalizat fratrem meum, &c.* (*Cor.8. vers.13.*) An verò Deus parum exacerbari putandus est, quando ob Cleri intemperantiam de Religione detrahitur, publicum Ecclesiæ ministerium vituperatur, nomen Domini blasphematur?

Restant jam MEDIA castitatis tuendæ: in quibus PRÆCIPUUM est, calida frequensque *Oratio*: cùm enim continentia inter Dei numeretur dona, Sapiensque dicat, scire se, quòd non possit *esse continens, nisi Deus* det; ille autem *Spiritum bonum* se daturum omnibus petentibus promittat, utendum certè hoc instrumento. Hoc fecit ille, qui *in tertium* usque *cælum* ascenderat, cùm *ter Dominum* rogaret, ut stimulum carnis eliderer. Idem fecit eximius castitatis patronus S. Hieronymus, cuius extat divinum illud acroama: *O quoties ego in eremo, &c.* ALTERUM incontinentiæ antidotum est *fuga occasionum.* Nam cæteris in vitiis obluctando & obnitendo victoria comparatur: hic fuga præcipua est Spes victoriæ. *Fugite*, inquit Apostolus, *fornicationem.* Hac ratione Joseph integritatem servavit. Et ipse fons pudicitiæ Christus adeò se à familiari fœminarū commercio

coërcuit, ut cùm eundem semel offendissent solitarium colloquentem ad puteum cum Samaritana Apostoli, ab insolenti spectaculo attoniti, qui cùm muliere loquebatur, verbum effari non potuerint. (*Quomodo Viri sanctitate celeberrimi muliebre consortium vitârint, vide in* speculo Cleric.) Vitandum ergo *consortium mulierum*: item *otium*, *ventris ingluvies*; & lascivi *oculorum conjectus* sunt vitandi. TERTIUM remedium est *corporis asperior tractatio*. EXTREMUM, & cùm præcipuis numerandum, est *frequens usus S Confessionis, & communionis*: cùm per illam venenum, ab imprudentibus haustum, evomatur; hac autem, tanquam divino quodam Sole, libidinis uligo exarescat. Eamq; rationem primam existimo, cur exoriente Christiana Religione tot Virginum, & Continentium examina darent Ecclesiæ nomina: quia *erant perseverantes in fractione panis*, qui è cœlo descendit. E veniebat enim, ut per assiduum usum SS. Eucharistiæ adhærentes Deo, unius Spiritus efficerentur cum illo.

CONCLUSIO. Sed quia longiùs evectus sum, quā volebam, legam nunc littus, & cum S. Chrysostomo sic concludam: *Obsecro vos, viri Ecclesiastici, & ante genua vestra me provolvo, agnoscamus honorem quem dedit nobis Deus, & Paulum clamantem audiamus: Nolite effici servi hominum, & desinamus servire mulieribus ad animæ nostræ perniciem. Milites nos Christus esse vult strenuos nec propterea nos armis instruxit spiritualibus, ut circa lanas & stamina versemur, ut assideamus ad mulierculas nentes & texentes; sed ut diabolum percutiamus, qui contra nos militat, &c.*

XVII. PARÆNESIS AD IMITATIONEM virtutum Deiparæ Virginis.

IN EXORDIO ostendes, Deiparam Virginem esse dignissimam, cuius exemplum omnib⁹ omnino

fide-

fidelibus ad imitandum proponatur, ex dicto hoc S.Chrysostomi: (*Hom. in Hypopant. Dom.*) *Magnum veneranda Virgo hoc mundi miraculum est. Ecquid enim in rerum universitate queat hac majus aut sublimius inveniri? Sola hæc cœlum & terram amplitudine superavit. Quidnam illa sanctius? non Propheta, non Apostoli, non Martyres, non Patriarcha, non Patres, non Angeli, non Throni, non Dominationes, non Cherubin, non Seraphin, non aliud denique quippiam inter has res visibiles aut invisibiles una hac majus, aut excellentius inveniri potest.*

Propositio: Te igitur bonarum artium & pietatis studiosos, ad veras & varias huius Dominæ & Patronæ nostræ virtutes vita moribusq; exprimendas incitaturum.

Confirmationis Initium *duces à fundamento Virtutum* Humilitate, *ostendendo* quàm admirandum in ejus exercitio humilima Virgo nobis præbuerit specimen, & quomodo hoc nobis sit imitandum. II *Propones* admirandam Sanctissimæ Virginis Fidem. III. Spem, & modum eam imitandi. IV. Charitatem erga Deum, cum modo eam imitandi: & Charitatem erga omnes homines, etiam inimicos. V. Obedientiam, cum ratione eam imitandi. VI. Castitatem, *ostendendo*, quomodo cum primis castarum mulierum cultores eam possint imitari. VII. Externam Modestiam, in verbis & operibus, & modum eam imitãdi. VIII. Voluntariam Paupertatem, & modũ eam imitandi. IX. Patientiam; cum mediis & modis eam vita nostra exprimendi.

In Epilogo, *facta repetitione harum novem præcipuarum Deiparæ Virginis Virtutum, acriter incitabis Studiosos*, ad diligentem eius imitationem, maximè quòd id Sanctissima Virgo ardenter petat, dicens: *Imitatores mei estote, sicut & ego mei Domini & Filii* Jesu Christi, & summa nostra necessitas requirat.

(*Hoc Thema fusè pertractat* R. P. FRANCISCVS ARIAS *in Libello* de imitatione Beatissimæ Virginis Mariæ.)

XVIII. DE LAVDIBVS SS. *Eucharistiæ.*

EXORDIUM: Laudibus eos celebramus, qui nos aliquo beneficio affecerunt: longè maximæ Christo Servatori debentur, qui eiusmodi munus in nos contulit, quod Principum Regumque muneribus infinitis partibus præstat.

PROPOSITIO: *De huius* præstantia, & utilitate *dices te peroraturum.*

CONFIRMATIONIS I. PARS. Præstantiam huius doni *à comparatis convinces.* PRIMÒ: Nam cùm soleant parentes liberis, amici amicis, socii sociis, longam profectionem inituri, res quasdam charissimas relinquere, quibus absentię suæ dolorem leniant; Christus seipsum nobis relinquit. Et cum Helias, igneo curru Paradisum petens, discipulo suo Helisæo pallium suum reliquerit: Christus nō modo sanctissimam suam carnem, velut Divinitatis pallium, sed animam pariter nobilissimā admirabili Divinitate decoratam nobis reliquit. *Amplificari hic poterit immensa Dei charitas in mortales.* SECUNDÒ: Dignitas hæc *declarari potest à* Nominibus *huic dono attributis.* Nam tametsi septem sint nostræ Religionis *Sacramenta*, hoc tamen per Antonomasiam excellentiamq; singulare m *Sacramenti* nomine sæpissimè appellatur. Dicitur etiam *Eucharistia, Sacrificium novæ Legis, Communio, Viaticū*: quæ nomina latius explicanda. TERTIÒ, hanc *præstantiam* res hoc Sacramento contenta declarat. Si Locis Sacris, si Sanctorum vestibus & cineribus, si veteris Testamenti Arcæ immensus honos deferebatur; quid non religionis *Eucharistiæ* debetur, qua is, qui omnia fecit, comprehenditur à

ornabis

ornabis hæc ab Adjunctis *Christi*: quod sit Dei charissimus *Filius*, Principum Regumq; *Dominus*, orbis universi *Conditor*, mortis dæmonumq; *victor*, Fons & *Origo* omnium bonorum.

In II. PARTE Vtilitas *huius Sacramenti proponatur.* PRIMÒ: Ea in pugna nobis est adjumento, quam cum Dæmone, infensissimo salutis nostræ hoste, continuã habemus: quia non minus Christus Dæmonium vires per hoc Sacramentũ debilitare potest, quàm olim, obita morte, suo ad inferos descẽsu ipsos perdomuit. *Augebis hæc* ab inaudita Dęmonis erga nos invidia, incomparabili fortitudine, astutia, & summa eius servitutis gravitate, quæ omnes in hoc prælio victos perpetuũ manebit. SECUNDÒ: Omnem cœlestem gratiam hoc Sacramẽtum mortalibus confert. Non enim omniũ bonorum Authorem suis quisquã excipere potest ædibus, quin singulari etiã ratione ab ipso locupletur.

In PERORATIONE *suadebis Audit.* ut frequenter cibum hunc spiritualem & animæ sumant, quo & gratum in Christum pro tanto beneficio animum, & singularem in ipsum amorem, tam excellenti & Christiano homine longè dignissima actione declarent, & per arduum virtutis iter, hoc cibo coroborati, constanti & infracto gradiantur animo. (*Gell. lib. cap.* 8. *Valer. lib.* 4. *de Artemisia.*)

XIX. DE INDICENDO BELLO Sathanæ.

EXORDIUM *à querela*: Quod etsi omnes mortales innumerabilibus hostibus cincti sint, qui interitum eorum machinantur, plurimi tamen reperiantur, qui se totos ignaviæ dedant, in delitiis & voluptatibus vivant, & non minus, ac si summa pace fruerentur, in utramque aurem dormiant.

Vide Libellum meũ de Militia Spirituali, adjunctum Speculo Cleric.

PROPOSITIO: Prodii, ut darem consilium de bello indicendo Sathanæ, Mundo, & carni.

Vide Cic. pro Lege Mani. CONFIRMATIO *constabit hoc Syllogismo*: Omne bellum, in quo Dei honor & animarũ salus agitur, est suscipiendum: in hoc bello agitur Dei honor & animarum salus: ergo est suscipiendum.

PROPOSITIONEM *docebis*; PRIMÒ: quia in salutari Lavacro omnes in Imperatoris nostri Christi verba juravimus, illi nomen dedimus, Ecclesiæ castra ingressi sumus, bellum Sathanæ, & Mundo indiximus. Certè nihil potest esse gloriosius & honestius, quàm in tanti Principis castris manere, & in iisdem castitatis, patientiæ, & charitatis armis se induere. *Amplificabis hoc.* Primò *Exemplis* Apostolorum, Martyrum, Virginum, & aliorum Sanctorum. qui se fortissimè in hisce castris gesserunt. SECUNDÒ *collatione* tanti Ducis cum ducibus ac Regibus terrestribus, in quorum castris militare milites honestum & gloriosum ducunt.

SECUNDÒ *à commodis*, cum tanta gloria, pax, concordia, & dignitas existat in hac præclara militia, & tanta immortalitatis præmia victoribus proponantur: & è contrario tantus cruciatus maneat huius militiæ desertores. *Confer* labores & præmia eorum, qui terrestri Regi militant, cum labore & præmiis in hoc bello propositis.

TERTIÒ *à facili & jucundo*. Faciliorem & jucundiorem esse hanc militiam, quam illam Mundi, Carnis, & Sathanæ. Quòd probabis collatione inter vitam peccatoris, tormentum conscientiæ malæ perferentis, & viri Deum timentis. Sap. 5. v. 7. *Lassati sumus in via iniquitatis, &c.*

In CONCLUSIONE *hortaberis Auditores* ad hoc bellum, quod nobis viam in cœlum struit.

XX. DE HÆRETICORUM COMMERCIIS VITANDIS.

EXORDIUM *à causa impellente.* Sacrosanctam Christi Ecclesiam, Auditores humanissimi, nunquam cessat perennis humani generis hostis concutere, & ad ruinam omni conamine impellere: idque partim molitur per Ethnicos, & à Religione nostra alienos homines; partim, & multo validius per domesticos illius inimicos hæreticos. Qui quidem, ut testatur D. Joannes, *ex nobis prodierunt; sed non erant ex nobis: si enim fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum*: migraverunt autem ad Synagogam Sathanæ, & transierunt simul, *discordes in perfidia, in transitu concordes*; sub Christi nomine Antichristum nobis sequendum proponunt, & pro Ecclesia Dei Synagogam Cacodæmonis introducunt, Hæresin, Evangelium; Mēdacium, Veritatem appellantes. Hæc pestis statim in Ecclesiæ primordio, quando Domini nostri adhuc calebat cruor, & fervebat recens in credentibus fides, exorta est, ac, veluti infelix lolium; & steriles avenæ, unà cum Dominica semente, & Evangelici sermonis tritico emersit. Qamvis autem per totum ferè terrarum orbem (tanquam venenum per universa corporis membra) serpserit, & indies adhuc serpat; majoresque vires colligat? nullo tamen in loco ita pestilenter, sicut (proh dolor) hisce luctuosissimis temporibus in patria nostra dulcissima Germania viget. A Christianæ namque Religionis incunabulis nunquam malarum artium nefarius artifex sanctæ Ecclesiæ bonorumque omnium hostis atrocissimus Sathan majori sævitia Religionis caussam perturbavit, nunquam majoribus viribus, nunquam frequentioribus dolis ac fraudibus oppugnavit, imò nunquam tristiorem, aut, ut melius dicam, truculentiorem equidem arbitror

grassatam esse Apostolicæ Ecclesiæ divulsionem, quàm nunc misera videt, atque perdolenter, ne dicam exitialiter experitur nostra Germania.

Propositio. Quæ cùm ita sint, Auditores faventissimi, & cùm inter cæteras defectionis à Fide Catholica caussas haud sit postrema, imò verò præcipua, quod Catholici non pauci quotidie cum pestilentissimis Hæreticis conversantur, arbitratus sum politissimis vestris auribus non ingratum fore, si nulla Rhetorici sermonis pompa, nullis verborum lenociniis, nullis sententiarum flosculis: sed nervosis, & ex intimis rerum penetralibus eductis rationibus, supra modum & inhonestum, & impium, & inutile esse cum hæreticis conversari demonstrem: Idque ipsum ea de caussa, ut eos velis & equis, cane peius & angue fugiatis, cautius viperina aspergine vitetis, & non minus quàm ignes & aquas, adeoque Tartarum ipsum declinetis.

Attentionis Captatio. Dicturus itaque de his, quæ in tanta hoc tempore opinionum varietate, Religionis tanta discordia, & tam variis multipliciter dissectis inter se sectis maximè sunt necessaria, rogo vos, Auditores, vel potius precibus omnibus oro atque obtestor, ut nobis exigui temporis attentionem ne denegetis, & verba mea attentè summaq; cum benignitate audiatis.

Confirmationis I. Locus *ab inhonesto.* Agite igitur, agitè, inquam, acerrimi Catholicæ fidei defensores, cognoscite mecum principio, quàm turpe, quàm tetrum, quàm fœdū, quàm ab omni honestate remotum sit hæreticorum cōversatione uti. Quis vestrum non videt, quàm latum argumentum, quàm ampla orationis seges, quàm spatiosus hic se mihi dicēdi campus aperiat? Ne-

Nemo enim eſt, qui neſciat, hæreticos ad Eccleſiam, ejusque ſanctam communionem non pertinere, ideoque divinæ gratiæ & ſalutis æternæ nequaquam participes eſſe poſſe. Etenim ſicut tempore Diluvii nullus mortalium extra Arcam Noë in vivis manere poterat: ita extra Eccleſiam nemo vitæ immortalis nunquam interituram felicitatem conſequitur, nemo ex his terrarum anguſtiis in illam cæleſtem regionem evolare, nemo ab hac ærumnoſa vita in illam æternam domum excedere, nemo piorum animorum cœtibꝰ intereſſe, nemo ſummo illi cæli Dominatori copulari poteſt; nemo vitare poterit, quin excluſus à gaudiis vitæ cæleſtis, cum impiis gehennæ ſuppliciis addicatur; breviter, ad cæleſte Regnum pervenire non poterit, qui eam, quæ regnatura eſt, dereliquit. Quæ cùm ita ſe habeant, quis eſt omnium, qui hæreticos aditu, congreſſione, ſermone dignos judicet? quin eos quaſi ipſum dæmonarcham, exitium animarum noſtrarum ſitiẽtem refugiat, averſetur, odio habeat? quin eorum concurſum dirum ſibi, tetrum, atque ominoſum putet? Quis eos obducto ſupercilio contractiſq; naribus tanquam putidè olentes non averſaretur? Quis eos nõ cum nauſea, velut ſcarabæos ſtercori bubulo ſe potiſſimum alentes, refugeret? Imò verò quis eum ex animo poſſet amare, quem non ignorat omni honeſtate abjecta cum hæreticis familiaritatem contraxiſſe? Quis eum non è naturæ finibus exterminandum putet? Quis non ſanæ mentis ſecum animo reputaret aureum illud elogium D. Hieronymi: Tales habeto ſocios, quorum contubernio non infameris, caveto omnes ſuſpiciones, & quicquid probabiliter fingi potes, ne fingatur, ante devita. Fuge perſonas, in quibus poteſt malæ converſationis eſſe ſuſpicio. Nec pa-

paratum habeas illud è trivio, sufficit mihi conscientia mea, non curo quid de me loquantur homines, Quis inquam, honestatis amore flagrans, hæc non perpenderet? quis non sæpè, imò semper, mente agitaret? Reperiuntur nonnulli, qui (hoc præceptum HIERONYMI non ignorantes) non palam & apertè, sed occultè hæreticorum consortio utuntur. Id quod facilè indicant, inesse in hac re insignem aliquam fœditatem. Non enim quod amplum & honestum esse statuunt, ab hominum conspectu removendum censent: sed potius enituntur, ut in omnium oculis ponant atque constituant. Cùm ergo illi, qui nondum sensum omnem amiserunt, in conspectu omnium cum hæreticis conversationem habere non audeant, nonne apertè indicant, esse hoc insigni turpitudini affine? Præterea si quem pediculis scatere videmus, nonne confestim indignabundi dicimus: Facesse à me, equidem nolo tibi assidere, ne tuo satellitum numero augear & ipse. Cùm in rebus & frivolis tam sumus perspicaces, quis eum non honestatis limites transgredi diceret, cui in hac re longè omnium gravissima oculi cæcutiunt? Neminem inquam in omni memoria ætatum, temporum, regionum accepimus, qui contagiosis, & cum quibus frustra luctatur ars medicorum, morbis infectos non studiosè vitaret. Quis ergo non hæreticos non summo studio caveret? qui mentem habent pestilentissimis erroribus leprosam, capitalibus morbis emortuam, infamia ulcerosam, conscientiæ stimulis discruciatam: imò à quibus ea addiscimus, quæ non tantùm corpus, sed etiam animam à Regno Dei excludunt, & in æternos cruciatus, sedéque impiorum detrudunt? Si enim tanti vitrum, quanti preciosissimum margaritum?

II. *ab impio.* Videri vos opinor, Auditores, quàm se latus orationi meæ campus ostendat, si quæcũque

que

que hoc loco se offerunt, persequi, & in singulis insistere, atque immorari velim: Sed quid multa? non tantùm est inhonestum, verùm etiam tanta cum impietate conjunctum, ut nulla orationis ubertate exprimi possit. Cuius rei vel illud argumento esse potest, quòd qui familiaritatem habet cum hæreticis, transgreditur mandatum cælestis illius Doctoris, qui ad omnem errorem depellendum, hominumque genus à tenebris vindicandũ à cælis in terras est missus. Hic enim præcepit nobis, ut eos fugiamus, *qui veniunt ad* nos *in* cultu *ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces*, & Evangelici gregis laniatores. Hæc generis humani Redemptoris sunt monita, instituta, præcepta, à quibus deflectere sine scelere nefario non possumus. Quid enim unquam tam superbum, quid tam ingratum, quid tam impium videri potest, quam adversus eius vivere voluntatem, à quo ipsum vivere accepimus? quàm illius præcepta despicere, qui ideo aliquid imperat, ut causas habeat remunerandi? Si Christum Opt. Max. pura, integra, & incorrupta mente veneramur; si ejus nos redemptos sanguine recordamur; si illius disciplinam, in qua omnis Beatorum vitæ ratio consistit, sequendam existimamus, si ingrati animi crimen & scelus exhorremus; si non nomine duntaxat, sed reipsa Christiani sumus; si beatæ vitæ compotes fieri ardenter optamus: nihil magis velle. nihil omnino debem9 agere, quàm quod illum velle, cognoscim9. Ejus voluntas est facienda, à quo speramus & præmia. Hæretici, hæretici sunt fugiendi, si Christo placere exoptamus. Vtrumque certè fieri non potest, ut & summi illius Rectoris disciplinæ obtemperemus, & cùm hæreticis conversemur. Quis ergo eum, qui hæreticorum consortio gaudet, non severa scutica, brevibus gyaris, & umbrarum carcere dignum pronunciaret?

tiaret? Quis eum non Perilli tauro, Busiridis ara dignissimum assereret? Quis eum non dignum esse judicaret, qui cruci suffigatur, pedibus supinatis ac sursum elevatis, capite deorsum in terram devergente, manibus post terga revinctis, oculis fascia obvelatis, & duobus canibus pastoritiis hinc & hinc per pedes postetiores pensilibus, & in rabiem efferatis, ut vivens canes, mortuus coruos carne sua pascat? Ignoscite, Auditores, si videmur æquo liberius dicere, si molesta est orationis acerbitas, cogitate graves morbos non sanari lenibus pharmacis. Profiteor me huic generi hominum (si eos hoc nomine appellari fas est) esse inimicum.

III. *ab inutili.* Hîc jam plura, Auditores, non dicam, sed (Majestate cælesti mihi dicendi facultatem suggerente) quæ & quanta incommoda iis, qui hæreticorum conversatione utuntur, eveniant, demonstrabo. Quod dum facio, adeste, quæso, omnes animis, qui adestis corporibus, erigite mentes auresque vestras, & me de tantis incommodis dicentem attendite. Fieri certè non potest, ut tribuli ficus proferant, ut oves inter lupos non pereant, ut aconitum contactu non necet Quemadmodum enim, qui à cane rabido sunt morsi, non solùm rabiunt, seu rabie agitantur ipsi; verùm etiam alios contagio inficiunt: ita qui pestilentem alicunde imbiberunt opinionem, non possunt non etiam alios suis colloquiis depravare. Ubi quis hæreticorum blanditias audiverit, & quasi Circæam aliquam potionem hauserit, omnẽ, mihi credite, humanitatem exuit, & superbus, crudelis, immoderatus efficitur, animus ejus sæpe in contrarias partes est distractus, & à seipso dissidens, sæpe cæcatus erroribus, & opinionũ pravitatibus impeditus, à recta ratione dejicitur & quamplu-

plurimis sceleribus imbuitur. Eheu quàm multos hæretici à Matris Ecclesiæ gremio in errorum varios anfractus mira argutia illectant, variis conscientiarum tricis implicant, fœdis errorribus involvunt, hypocrisi pietatis lenocinio circumlita inescant, & à veri cognitione in nassam perversitatis abducunt. Quis non animadvertit, quantum hi anseres clamando, hæque ranæ bipedes, quantumvis dissonæ, coaxando nocere possint? Quis non videt, quàm hi canes latrare, quid dico latrare? imò verò etiam mordere soleant? Et certè nemo potest nos melius decipere, nemo commodius omni fraude & perfidia fallere, quàm is, quo familiariter utimur, propterea quòd (uti Latialis eloquētiæ parens Cicero inquit) auxiliū sibi se putat adjunxisse, qui cum altero rem communicavit. Socium, quæso, cavere qua ratione possumus? quē etiam si metuimus, jus officii lædimus. De huius scelere nihil suspicamur, eius malitiam non videmus, orationi vanæ facilè fidem habemus. Nullæ sunt occultiores insidiæ, quàm hæ, quæ latent in simulatione officii: nam eos, qui palam sunt adversarii, facilè cavendo vitare possumus: domestici verò, & cum quibus conversamur, hostes nostri non modò non existunt, verùm etiam opprimunt, antequam perspicere atque explorare, possimus. Quis autem tam prorsus expers est ingenii, tamq; à cōmuni sensu rerum abhorrens, ut nesciat quàm infestissimi nostri hostes sint hæretici? Vix mihi persuadeo quēquā esse tam truculentū Turcā, qui pl' malorū imprecetur nobis, quàm hęretici quotidie inferūt. Quid enim mali aut sceleris fingi aut excogitari potest, quod ipsi non concipiant? Quæ possunt esse vitiorū diverticula, ad quæ illi non rapiūtur? Nonne ipsorum frons olere malitiā, & clamitare calliditatē videtur? nōne ab imis unguibus usq;

usque ad verticem summum, si quam cōjecturam adfert hominis tacita corporis figura, ex fraude & fallaciis constare toti videntur? Templis antiquissimis & religiosissimis manus impias ac sacrilegas afferre non verentur, quæ autem ex Templis per scelus & per latrocinium auferunt, ea nos videre, nisi in eorum tectis non possumus. Sanctimonialium Monasteria profanant, altaria dejiciunt, sanctissimum CHRISTI Sacrificium auferunt, Sanctorum reliquias (heu piget ac pudet!) comburunt, & in favillas redigunt. Nihil ardentius optant, quàm ut magnam auri argentiq; vim possideant; Hæc illos cura solicitat, hic ardor illorum mentes inflammat. Quis vestrùm non innumeros nostræ Religionis homines novit, qui primùm butyro & melle saginabantur, splendidis & magnificis vestibus erant conspicui, & loculos habebant ære distentos: jam verò crumenam gerunt prorsus emūctam atq; exenteratam, aranearumq; magis, quàm pecuniarum plenam? vestes plenè habent detritas & laceras, ut vix in publicum prodire ausint: circumamicti, inquam, sunt vestimento tot consuto atque variegato panniculis, quot penè dixerim, cælum stellis. Quid pluribus: in eum locum educti sunt, eò redacti sunt miseriarum, ut eis ad vitā necessaria minimè suppetant. Tota, tota profectò Germania, si una voce loqueretur, hoc diceret: Quod auri, quod argenti, quod ornamentorum in meis urbibus, sedibus, templis, cœnobiis fuit, id fermè omne mihi vos, vos, dico apertè, hæretici eripuistis atque abstulistis: si, inquam, universa Germania loqui posset, hac voce uteretur. Nec verò pecunia fortunisque nostris sunt contenti, sed etiam vitam petunt, quò plures Catholicos occiderint, eò se nobiliores putāt, & inanis gloriæ specie capti, flagitiis sceleribusq; suis nomen virtutis imponunt. Apud nos; si quis unum hominē

jugu-

jugulaverit, pro nefario habetur: apud eos, qui infinita Catholicorum millia trucidaverit, cruore campos inundaverit; flumina infecerit, non modò in templum, sed etiam in cælum admittitur. Nec ea dico, quæ si dicam, tamen infirmare nemo possit, illos non ætati parcere, non vagientis misereri infantiæ. Coguntur enim mori (horresco referens) qui nondum vivere cœperunt, qui vix matrem risu & vultus hilaritate agnoscunt, qui nescientes malum suum, inter hostium manus ac tela rident. Isti inventi sunt, qui è complexu parentum abreptos filios ad necem ducunt. Nec tantùm occidunt nos ferro, sed etiam veneno, veneno autem omnium præsentissimo, linguæ, linguæ tartareo veneno tinctæ. Ponite, quæso, vobis ante oculos universam Germaniam, & ab eo tempore, quo Lutherus, pestilentium & jam damnatorum errorum insignis suscitator, novorumque nostri sæculi dogmatistarum vexillifer & antesignanus, cucullam professæ Religionis Symbolon rejecit, & hæresin suam spargere cæpit, nefaria ab illis concepta scelera in memoriam revocate, & verba mea vel vero esse veriora videbitis. Quid mirum si ab his universa flagitia manârunt? apud quos ipsa vitia religiosa sunt, eaq; non modo non vitantur; verùm etiam coluntur: quibus & quod libet licet, & quod licet, possunt; & quod possunt, audent; & quod audent, faciunt; & quod faciunt, Deo molestum non esse existimant? Pace cruciantur, bello saginantur: nihil magis optant, quàm patriæ procellam, rerumque omnium confusionem. Alioqui unde tot rerum novationes, tam crebri tumultus, tot strages, tot diffidia, nisi ab hæreticis proficiscuntur? An non videmus egregia oppida, olim à majoribus nostris condita, ab hæreticis (cur hoc relinquis inultum Jupiter?) subverti? bonas Leges ferri à nostris Magistra-

bus,ab hæreticis violari? nostros studere paci, hæreticos excitare bellum? Non est mei pudoris occultorum eorum scelerum lernam movere, sinam domesticas illorum sordes in tenebris latere: de manifestis tantùm loquor, quæ nemo necit, & de quibus ipsi tantum non gloriantur. Pudet me dicere, quod istos non pudet facere. Non reformatores, sed morum deformatores? non correctores, sed corruptores; non sapientes, sed astutos; non fures, sed ereptores? non adulteros, sed expugnatores pudicitiæ; non sacrilegos, sed hostes pietatis; non latrones, sed crudelissimos carnifices eos esse novimus. Nihil in iis præter summa peccata esse conspicimus: nullum eos temporis punctum vacuum peccato, vacuum singulari impietate præterire pati videmus. De Nemine loquor, qui fecit omnia. Verùm quod est tam divinum ingenium? quæ tam admirabilis dicendi facultas? quæ istorum vitia aliqua ex parte possit enumerando percensere? Nemo autē potest cum illis amicè vivere, nisi eorū cupiditati satisfaciat, nisi se ipsum iisdem sceleribus astringat, quibus eos infectos esse videt. O conditionem servitutis miseram, acerbam, luctuosam, & omnia mala, quæ cogitatione fingi possunt, continentem. Hæc certè *Ioannes* Discipulus Christi perpendens, *Cerinthum* hæreticum non secus atque viridem lacertam vitavit. Cum enim in balneis eum reperiisset, mox exiliit, ad discipulos dicens: Fugiamus hinc, ne & balneæ ipsæ nos corrumpant, in quibus lavatur Cerinthus, inimicus veritatis. Sic Polycarpus Ecclesiæ Smyrnensis Episcopus *Marcionem* tanquam Sathanæ fugit primogenitum. Sic *Paula* nobilissima matrona Romana hæreticos instar Ethnicorum habuit, & inimicitias hominum subire perpetuas, quàm Dei offensam amicitiis noxiis provocare maluit. Sic cùm *Constantius* (Si Histori-

ſtoricorum teſtimonio ſuccinere, & calculum adjicere volumus) Liberium Pontificem relegaſſet in exilium, & ſurrogaſſet in eius locum *Felicem*, Catholicum quidem & incorruptæ fidei virum, ignavum tamen, ut qui familiariter cum hæreticis converſaretur, nec vitaret, quos oppugnare debuerat; cives Romani Eccleſiam, in qua Felix erat, ingredi nolebant. Quòd cùm imperatori nunciatum fuiſſet, reſtitutus tandem eſt *Liberius*, *Felix* verò nulla hæreſi, ſed converſatione ſola pollutus, cedere aliò cogebatur. Sic *Samoſathenorum* & *Edeſſenorum* cives, præfectis ſibi *Arianis* Epiſcopis, ſe ab eorum omnibus commerciis haud ſecus atque à lupis ad unum omnes ſubtraxerunt. Aetas me deficeret, Auditores, ſi pergerem eorum, qui flagrantiore divinorum amore afflati fuerunt, & quorum virtutibus, quaſi quibuſdam ſtellis, micant hiſtoriæ, in hæreticos ſævitiam recenſere. Hæc autem jam dicta exempla digna ſunt, quæ omnibus incidantur columnis, quæ pro templorum omnium foribus deſcribantur; & quidem aureis notis, quæ in principalium aularum valuis depingantur, quæ Primatium inſculpantur annulis, quæ regiis in ſceptris exprimantur, quæ Principum inſignibus inſcribantur, denique quæ omnibus ubique monumentis repræſententur, propagentur, ac celebrentur. Quamplurimi autem (ut nunc eſt temporũ malignitas) etiam eorum, qui à vano huius mundi conſortio ſe ſeparârunt, fucatam perſonatamq; ſanctimoniam præ ſe ferẽtes, & ſpeciem quidem pietatis habentes, virtutem autẽ eius abnegantes, pecuniæ contactum, ceu aconîtum horrent, nec ab hæreticorum interim cõmerciis abſtinent. Adeò ſunt in rebus levioribus ſuperſtitioſi, in gravioribus verò mirandum in modum negligentes Negligentia autem illa parit er-

De bonis non loquor.

rorē, error lapsum, lapsus flagitium, flagitiū consuetudinē, consuetudo impudentiam, impudentia mētem reprobam, mens reproba desperationem, adeò ut non rarò, cùm venenata eorum dogmata imbiberunt, nodosos Francisci funes dirumpant, servitio Augustini exeant, & jugum Domini projiciant. Qui hæc non videt, nihil videt; qui dissentit, nihil sentit.

I. Objectionis Refutatio.

CONFUTATIO. Verùm de his plus satis. Non autem me fallit, hic quibusdam venturum esse in mentem, complures hæreticos ad miraculum & prodigium usque esse doctos, & maximarum scientia rerum admirabiles, ideoque non esse absurdum cum illis conversari O stultissima, & ad quæ deridenda non unus sufficiat Democritus. Quis non protinus videt, hoc esse stultius quam ut sit refellendum? Hæreticos enim esse doctos non est novum, quasi vero quicquam sit in rebus humanis tam sanctum, tam pium, tam (ut ita dicam) cæleste, quod hominum corruptissimi mores sibi non vertunt in perniciem?

Quid prodest, (ut Pelignus ille vates canit)
quod non lædere possit idem?
Igne quid utilius? si quis tamen urere tecta
Comparat, audaces instruit ille manus.

Optimæ sunt opes, si quis recte utatur; pessimæ, si secus: bonum forma, sed id bonum multis exitio fuisse compertum est. Ex eodem genere est ingenium: si rectè utamur, nullum prope hominum generi dari potest majus aut præstantius donum. Sed si ad bonum ingenium mala mens accesserit, itidem erit ut gladius in manu furiosi. Quemadmodum vina vasis è taxo factis infusa sunt mortifera: ita salutaris alioquin eruditio, si inciderit in hominem pestilentem, moribus illius redditur noxia. Quare D. *Hieronymus* (cujus authoritate sæpe & libenter utor) admodum

dum ſapienter in hæc verba prorumpit: *Nullus poteſt ſtruere hæreſin, niſi qui ardentis eſt ingenij, & habet dona naturæ, quæ à Deo artifice ſunt creata.* Talis fuit *Paulus Antiochenus*, Origenis præceptor: talis *Valentius*, talis *Marcion*, quos doctiſſimos fuiſſe legimus. Talis *Bardeſanes*, cuius & Philoſophi admirantur ingenium: talis *Arius*, talis execrabilis memoriæ *Lutherus*, ut ingenii, ſic doli plenus: talis ſcelere nobilis *Beza*, tales *Calvinus*, erravi, *Calvinus* dicere erat in animo, tales & alii non pauci, quantò doctiores, tantò magis perniciosi. Non enim eruditio, ſed fides facit Chriſtianum. Sic pulchre tenebant ſacras literas Scribæ & Phariſæi: ſed videntes, non videbant; audientes, non audiebant; intelligentes, non intelligebant. Nec ulli pertinacius obſtitêre CHRISTO, quàm qui præcipuè tenebant eos libros, in quibus & promiſſus fuerat, & adumbratus. Breviter, quantò quis in hæretica perverſitate eſt prudentior, tantò longius à Deo recedit.

Sed dicet fortè rurſum aliquis: Aurum è ſorbus eruendum, & per ſpinarum denſitatem roſæ cautis ſunt decerpendæ. Atqui *II. obiectionis refutatio*

Dum legimus flores & humi naſcentia fraga, tam accuratè nobis a colubro cavendum eſt, quam is facilè veneno ſuo perimere poteſt: Grandis prudentia eſt, aurum in luto quærere? non omnium eſt, ex luto aurum legere. Venena non dantur, niſi melle circumlita; & vitia non decipiunt, niſi ſub ſpecie umbraque virtutum. Quemadmodum aucupes aut eſca, aut fiſtula aues alliciunt, atq; tandem improvidas illaqueant: ita hæretici, ut nos *Simile.* inſidiis opprimant aucupio ſimulatæ virtutis ſibi utendum putant. Velut Sirenes: dulcia ſunt earum carmina, & ſuavi voce improvidos decipiẽtia. Nec poteſt earum cantica prætetire; niſi qui obturaverit aurem ſuam, & quaſi ſurdus evalerit. Qui cum

his versatur, eorum insidias & imposturas nulla ratione potest declinare: huic inter scorpiones & colubros incedendum est: huic accinctis lumbis, calceatis pedibus, & apprehensis manu baculis, iter per insidias eorum, & inter venena faciendum est: hic vix ad dulces Iordanis aquas pervenire, vix terram repromissionis intrare, vix ad domum Dei ascendere potest. Quis enim unquam mortalium juxta viperam securos somnos cœpit? quæ etsi non percutiat, certè solicitat? Sicut qui in solem venit, licet non in hoc venerit, coloratur: ita qui cum hæreticis consuetudinem habent, etiamsi non hoc agant, tamen fiunt hæretici. Melius est hæreticos dimittere, quam idamittere, propter quod omnia sunt dimittenda. Securius est perire non posse, quam juxta periculum non perisse. Qui autem periculum amat, dignus est, qui in illo pereat. Insuper si (juxta dictum Philosophi) mendaces hoc bonum lucrantur, ut cùm vera dixerint, illis non credatur, quis hæreticis (quibus sua tantùm persuasio pro veritate est; imò qui spem suam posuere in mendaciis) etiam vera dicentibus fidem haberet? quis odium & simultatem præ se ferentibus crederet? præsertim cùm aliud iisdem de rebus hodie, cras aliud sentiant, & Polypi seu Chamæleontis in morem in omnem se vertant colorem. Quæ enim fuit unquam hæreticorum in aliqua sententia diuturna permansio? quod modò singulari genere laudis ornabant, idem statim lacerant indignissima contumelia: & quod antea convitiis insectabantur, in cœlum laudibus extollunt. Nihil unquam fuit in illis constans, nihil quod non varias mutationes in horas singulas haberet. Nonne vobis hæc cernere oculis videmini? Nonne illis hodie sanctum videtur, quod Saxonum ille novus & quintus Evangelista, imò tertius Elias, alter Jo-

an-

annus Baptista, egregius Doctor *Martinus Lutherus*: cras verò quòd homo (si homo ille appellandus est potius, quàm admirabile quoddam monstrum & scelus odio dignum) omnium perversissimus *Calvinus*, vel alius quispiam hæreticorum somniavit? O malum omnibus bonis infestum, rebus, humanis pestilens atque mortiferum? Utinam, utinam autem hæc essent falsa, ac non tam multa passim exempla occurrent, à quibus libenter abstineo. Vereor enim ne aut molestus sim vobis, Auditores, aut ne ingeniis vestris videar desidere, si de tam manifestis rebus diutius disseram.

Ad te igitur (quisquis etiam es) hæreticorum socium venio, te mirum seminandarum litium artificem appello, tecum mihi nunc res omnis erit. Quæ te mentis insania, quis furor exagitat, ut cum pestilentissimis hæreticis, exitium animæ tuæ silentibus, conversari non erubescas? Hoc non sani esse hominis non sanus juret Orestes, Sicut Crocodilus anceps animal, nunc in terris, agit nunc in aquis: in terra ponit ova, in aqua prædatur, & insidiatur: ita simul & Catholicus & hæreticus esse videris. Ne hominem quidem te appellare fas est, sed monstrum potius importunum: non ex equo & homine mixtum, quales Poëtæ Centauros fuisse fingunt; sed totum è serpentis calliditate, & vulpeculæ fraude compositum. Nõ te pudet manifestæ impietatis? non erubescis divino numine afflatis pestilentissimos hæreticos præferre? O scelus, ô portentum in extremos Iberiæ fines, & ultra columnas ab Hercule fixas deportandũ! Verum credo te ideo eorũ cõsortio uti, ut te aliquando ad amplissimos honores perducãt, Sed vide ne te ipsum vana spe lactes; vide ne spem foveas vel ipsis nebulis inaniorem, Quando tandẽ te ad summum dignitatis fastigium evehent? quando magna famulorũ antecedentiũ atq; frequentiũ

Apostrophe ad hæreticorũ socium.

turba constipatus incedes? quando pulcherrimo ornatu instructus, & sequentium agmine circumfusus in publicum prodibis? Cùm mare, ut dicitur, vitem protulerit. Vbi tibi summos honores deferent? In Utopia, ad forum boarium juxta puteum, ubi fœnum perinde atq; pannum metimur ulnis.

CONCLUSIO. Nimis diu, Auditores humanissimi, vestra humanitate abusus sum, & fortasse immodicâ loquacitate fui vobis aliqua ex parte molestus. Posteaquam igitur satis luculenter sit demonstratum, non solùm quàm inhonestum, verùm etiam impium: nec tantùm impium, sed etiam inutilè sit cum hæreticis conversari, caveam⁹, quæso, hæreticos decora pelle speciosos: vitemus eos, qui sub Christiano nomine gentilem vitam agunt: qui aliud professione, aliud conversatione testantur. Nunquam Catholicos relinquamus: morbidæ enim oves suum deserunt gregem, & luporum faucibus devorantur. Ne credamus nos juxta serpentem mortiferum securè posse dormire: nihil nobis commune sit cum iis qui unum non dicunt, & sentiunt: repellamus, quæso, istud genus hominum à nostra familiaritate: rejiciamus tam sceleratos homines à nostro contubernio: breviter, caveamus hæreticos tanquam veneficos. Sic mihi credite, eam honestatis amplitudinem consequemur, quam & præsentes admirentur, & posteri memoria gratissima prosequantur, & de cujus laude mortales omnes una mente, & voce consentiant.

INDEX.

INDEX
RERVM ET VERBORVM INSIGNIORUM HUIUS LIBRI.

A.

L.

M.

Menda-

Polo-

Tibe-

THE-

THEMATA SEQVENTIA NON PARUM POSSUNT DILATARI *ex* SPECVLO *meo* CLERICORUM, *ex* SPECULO MAGISTRATUUM, *& ex utraque parte* THEATRI HISTORICI.

Designat autem in hoc INDICE, a, SPECULUM CLERICORUM: b, SPECULUM MAGISTRATUUM: c, *primam partem* THEATRI: d, *secundam partem* THEATRI.

1. A*Busus* esse tollendos, & consuetudines salutares inducendas.a,b.
2. *Adulatores* esse fugiendos.a,b,c.
3. *Adulterii* scelus esse puniendum,b,c.
4. *Ædificiis* necessariis urbes esse exornandas, & collapsa restauranda.b.
5. In *Ædificiis* exstruendis decorum esse observandum, & luxum vitandum.b.
6. *Ægros* blandè esse invisendos, & benignè tractandos.a,b.in loco de Morbis.
7. *Ærarium* publicum esse conservandum, eoque parcè esse utendum.b.
8. De *Affabilitate*.a,b,d.
9. *Affectus* esse frænandos.b.
10. *Agrorum* diligentes cultores esse honorãdos.b.
11. Amandos esse *subditos*.b.
12. De *ambitione*. Vltrò se ingerentes, seu ambientes Magistratus, non esse admittendos. a,b,c.
13. *Annonæ* providendum esse.b.
14. De *Apostasia*.c.
15. *Artium* bonarum Professoribus stipendia curanda esse.b.
16. De abusu *Astrologiæ*.c.
17. De *Avaritia*.a,b,c.

51. De

121. De

mum

214. De

FINIS.